

slovenski čebelar

12

Letnik LXXXVI — Leto 1984

slovenski čebelar

SLOVENSKI ČEBELAR
GLASILO ČEBELARSKIH
ORGANIZACIJ SLOVENIJE

Št. 12

1. december

letnik 86

VSEBINA

Franc inž. Šivic: Pri italijanskih čebelarjih	368
Jože Grabrijan: Čebele in čebelar v decembru	373
Franc mag. Javornik: Nekaj ugotovitev s simpozija o varozi v Splitu	374
Ludvik inž. Klun: Splitski simpozij v luči čebelarke prakse	376
Janko Božič: Uresničevanje pravilnika o izkoriščanju čebelje paše	378
Malči Božnar: Potrudimo se za pridelavo kvalitetnega cvetnega prahu	380
Lojze Kastelic: Radikalni posegi v panj in varoza	381

IZKUŠNJE NAŠIH ČEBELARJEV

Rudi Brajdih: Vosek — stalen problem za čebelarje začetnike	384
Jože Grabrijan: Kako kuhamo vosčine doma	386
Tone Krivec: Dimljenje čebel proti varozi ob pokriti zalegi	387

NOVICE IZ ČEBELARSKEGA SVETA

Jože Bregar ml.: (prevod) Afrikanizirane čebele v Braziliji	388
I. Graham: Pojav nosestavosti v Avstraliji	390
Stane Sajevec: Gozdovi še dolgo pašna baza naših čebel?	392
Jože Zupan: P. P. Glavar. Lanšpreški gospod	393

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA

OSMRTNICE

BILTEN MEDEX

Smernice razvoja DO HP Medex za obdobje 1986—1990	I
Boris Slavec: Letošnja medena bera	II
Ivan Esenko: Odgovor na članek »Ni isto selekcija čebel ali vzreja matič	III
Obvestilo	IV
Ivan Esenko: Čebelarjenje v Črni Gori	IV

CONTENTS

F. Šivic: With the Italian beekeepers	368
J. Grabrijan: Bees and the beekeeper in December	373
F. Javornik: A few statements from the symposium on varroa in Split	374
L. Klun: The symposium in Split in the view of the beekeeping practice	376
J. Božič: Carrying out the regulations about the using of the bee forage	378
M. Božnar: Let us do our best to produce the pollen of good quality	380
L. Kastelic: Radical interventions into beehive and varroa	381

OUR BEEKEEPERS' EXPERIENCES

R. Brajdih: Wax — a constant problem for beekeepers beginners	384
J. Grabrijan: How do we make wax products at home	386
T. Krivec: Smoking bees against varroa with capped brood	387

NEWS FROM THE BEE WORLD

J. Bregar: The africanized bees in Brazil (translation)	388
I. Graham: Nosema disease in Australia	390
S. Sajevec: Forsts — how long still the forage base for our bees?	392
J. Zupan: P. P. Glavar — the Lord from Lanšprek	393

FROM THE SOCIETY LIFE

OBITUARIES

MEDEX BULLETIN

The course of development of HP MEDEX for the period 1986—1990	I
B. Slavec: Honey harvest of this year	II
I. Esenko: Answer to the article: "Selection of bees is not the same as raising beequeens"	III
Notice	IV
I. Esenko: Beekeeping in Montenegro	IV

PRI ITALIJANSKIH ČEBELARJIH

INŽ. FRANC ŠIVIC

V mestecu Gruaro, na pol poti med Trstom in Benetkami, je bila v zadnjih dveh dneh letošnjega septembra velika čebelarska prireditev z naslovom Miele 3 (Med 3). Organizator, to je čebelarska zveza pridelovalcev medu Vzhodni Veneto, je letos povabil k sodelovanju tudi čebelarje iz dežel, ki živijo in delujejo v skupnosti Alpe — Jadran. Tako so se vabilu odzvale delegacije čebelarskih organizacij Bavarske, Avstrije, Južne Tirolske, SR Slovenije in SR Hrvatske. Na tem srečanju so sklenili, da bo poslej prireditve v Gruaru vsako drugo leto mednarodna in v okviru Alpe-Jadran.

Slovensko delegacijo smo sestavljali Dušan Švara, Peter Hočvar in Franc Šivic. Že ob prihodu v Gruaro smo bili prijetno presenečeni nad prijateljskim sprejemom in pozornostjo, ki smo je bili deležni tako mi kakor

tudi druge delegacije. Gostitelj nam je priskrbel celo brezplačno prehrano in prenočitev v hotelu, kar je vsaj za naše jugoslovanske, stabilizacijsko skromne žepe veliko pomenilo. Vsi člani organizacijskega odbora so se izredno potrudili, pri čemer zaslužita posebno priznanje predsednik dr. A. dal Moro in župan G. d'Angelo.

Prireditve se je začela v soboto, 29. septembra, ko so dopoldne slovesno odprli razstavo medu, kozmetike, knjig in čebelarske opreme v prostorih osnovne šole. Slovesnih govornikov je bilo več, med njimi tudi dr. Silvestro Cannamela, predsednik Zveze italijanskih čebelarjev in sekretar Apimondije. Med drugim je povedal, da doživlja italijansko čebelarstvo v zadnjih letih pravi razcvet, saj se vedno več, zlasti mladih ljudi, navdušuje za čebele in se vključuje v čebelarsko organizacijo. Izšlo je ne-

Sodobna točila
na ročni ali elek-
trični pogon so
izdelana iz nerja-
veče pločevine.
Foto P. Hočevnar

kaj dobrih knjig, ki prenašajo znanje in izkušnje prihajajočim generacijam. Veliko prispevajo k napredku izdelovalci čebelarske opreme, med katerimi so se povzpeli nekateri, n. pr. Lega i Faenze, v sam svetovni vrh, kar zadeva kvaliteto in količine. Seveda pa ne manjka težav. Kmetijstvo se modernizira, s čimer se po eni strani povečuje poraba pesticidov in povečuje škoda zaradi zastrupitev, po drugi strani pa se zmanjšuje čebelja paša.

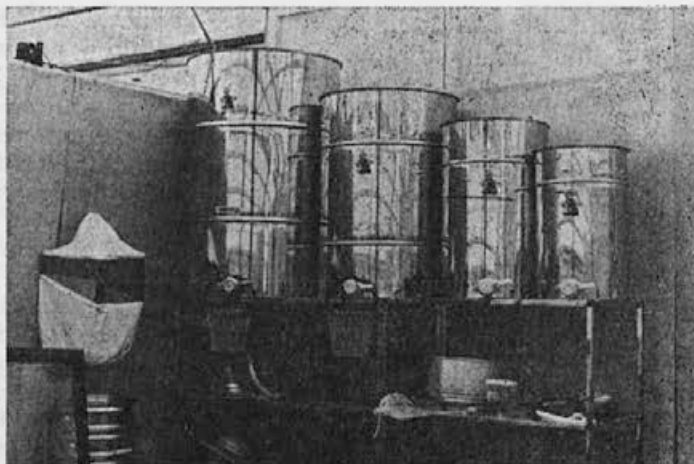
Razstava je pokazala, da v Italiji res ne manjka dobrih izdelovalcev panjev, točil, posode za med, sončnih topilnikov itd. Večina kovinskih de-

lov opreme, ki je v neposrednem stiku z medom in voskom, je izdelana iz nerjaveče pločevine. Izdelki so lično oblikovani in brez ostrih robov. Točila imajo v gonilih zobata kolesa iz plastike, ki med delom ne povzročajo skoraj nikakršnih šumov. Panji so gladki, iz prvovrstnega lesa, brez grč. Zadnje čase uporabljajo za zaščito panjev barve, ki jih pred uporabo razredčijo v vodi in torej niso nevarne za zdravje. Ko se takšne barve na panju posušijo, niso več topne v vodi, pač pa ohranjajo lesene stene porozne, kar omogoča prehod pare iz notranjosti panja na prosto. Na moje vprašanje, če zavarujemo les bolje

Sončni topilnik s
termopan ste-
klom in korito za
odkrivanje
satja

Posode za čiščenje in točenje medu od 50 do 300 kg

ali vsaj enakovredno kakor oljnate barve, nisem dobil zadovoljivega odgovora; verjetno zaradi pomanjkanja izkušenj. Bolj kakor panji so slovenske obiskovalce, ki jih ni bilo malo v Gruaru, privlačevali sončni topilniki. Bili so veliki, iz nerjaveče pločevine, z debelimi dvojnimi stekli in iz izoliranega ohišja, v katerih se dvignejo temperature tudi nad 90 stopin Celzija, kar omogoča visok izkoristek voščin. Vsekakor bi morali tudi v Jugoslaviji najti izdelovalca podobnih topilnikov, s čimer bi lahko povečali pridelavo voska.

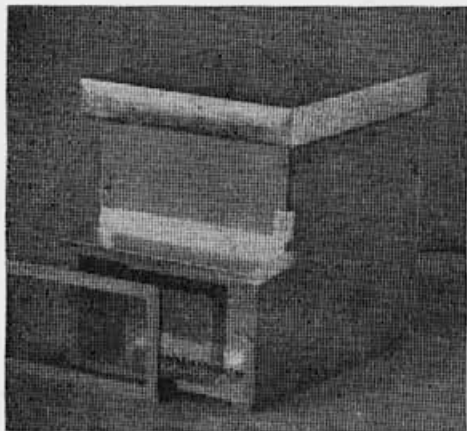
Na razstavi je prevladoval svetel med, predvsem akacijev in cvetlični med. Tega slikovito imenujejo »mille fiori« — med tisočeri cvetov. Razstavljalci so med tudi prodajali, toda očitno so ga imeli premalo, ker ga je eno uro po odprtju razstave že zmanjkalo. Škoda, da jugoslovanski obiskovalci tega niso prej vedeli, saj bi mogoče lahko pripeljali s seboj nekaj svojega medu in ga tu prodajali po višji ceni kakor doma in še brez reklame.

Popoldne smo lahko gledali tekmovanje kuharic pri uporabi medu v kuhinji. Verjetno je našim bralcem znano, da slovi italijanska kuhinja kot ena najboljših v svetu, vendar si nisem mogel predstavljati, kakšen okus

bodo imele razne mesne in druge omake z dodatki medu, ki jih bodo za slavnostno večerjo servirali s špageti. Člani uradnih delegacij smo imeli namreč zvečer prijateljsko srečanje. Tedaj smo imeli priložnost poskusiti izdelke najbolj uspešnih tekmovalk in moram reči, da nam je vsem prav dobro teknilo. Medu na srečo ni bilo čutiti v nobenih jedilih, razen na koncu v slaščicah in v medenem žganju. Med večerjo smo si izmenjali zdravice, potem pa smo se preselili v telovadnico, kjer sta nam domači pevski zbor in folklorna skupina pripravila lepo kulturno zabavo.

Osrednja prireditev naslednjega dne je bilo strokovno posvetovanje v naslednjih uradnih jezikih: italijanščini, nemščini, slovenščini in hrvaščini. Za simultano prevajanje je skrbel izurjena ekipa prevajalk, ki jo je organiziral kulturni dom Ivan Cankar iz Ljubljane, posvetovanje pa je vodil dr. Frilli, nekdanji predavatelj čebelarstva v Vidmu, zdaj rektor tamkajšnje univerze. Referati so obravnavali splošne probleme čebelarstva z izjemo našega. Za naše čebelarstvo je napisal referat mag. Franc Javornik. Na željo organizatorjev posvetovanja smo v našem referatu spregovorili o izkušnjah slovenskih

Okoli 90 odstotkov panjev v Italiji je Dadant-Blattovih. Da se čebele med prevozi ne bi zadušile imajo posebno verando z mrežo

čebelarjev v borbi z varozo. Ta tema se je pravzaprav kakor rdeča nit vlekla skozi vse referate, pri čemer so vsi avtorji poudarjali, da je treba pospeševati in zadušiti predvsem biološke oblike uničevanja varoze. Nemški predstavnik je izjavil, da prav vsi

Posebna izvedba panja za proizvodnjo matičnega mlečka in matic

akaricidi, ki jih danes uporabljamo, puščajo v medu in vosku sledove, ki so strupeni za ljudi in za čebele. Edino mravljinčno kislino imamo lahko za naravno, neškodljivo snov, ki je v manjših količinah vedno navzoča v panju. Zadnje raziskave kažejo, da je zelo učinkovita proti varozi že v 65-odstotni koncentraciji.

Tudi hrvaška čebelarstva organizacija je predložila svoj referat. Prebrali smo ga mi, kajti njihova delegacija je že navsezgodaj v nedeljo odpotovala iz Gruara na mednarodni simpozij o varozi v Split. Za nas je bila zanimiva novica, da je Dalmed iz Splita izdelal tri nove preparate proti varozi: varocid pomladanski (aktivna snov amitraz), varocid letni (na bazi malationa) in varocid jesenski (aktivna snov tedion). Ker utegne sicer uspešni in ceneni apiakaridim po določenem času zaradi odpornosti parazita izgubiti veliko učinkovitosti, je dobro, da imamo v zalogi še kakšno drugo domače zdravilo.

Avtorji referatov so ostro obsojali uporabo kemičnih sredstev v pašni sezoni, npr. med dvema točenjema. Izjemoma naj se takšno zdravljenje opravi po končani paši, ko smo iztočili ves med in ne pričakujemo več medenja. Seveda se bodo med čebelarji vedno našli tudi takšni, ki bodo dimili navkljub opozorilom in priporočilom sredi pašne sezone, da bi obdržali svoje čebele ves čas v dobri formi. Zaradi njih lahko celotno čebelarstvo utрпи veliko moralno škodo.

Po končanem posvetovanju sem imel priložnost za razgovor z nekaterimi italijanskimi čebelarskimi strokovnjaki in praktiki, pri čemer sem si za beležil nekaj statističnih podatkov, ki bodo nedvomno zanimivi za naše bralce.

V Italiji je okrog 70.000 čebelarjev, od tega 300 poklicnih, ki imajo več kakor 400 panjev, 3000 polpoklicnih s 50 do 300 panjev in 66.500 amaterjev, ki imajo manj od 50 čebeljih

družin. Ocenjujejo, da je vseh nase-
ljenih panjev 800.000, od tega 90 od-
stkov dadantblatovk. Letno pride-
lajo italijanski čebelarji okoli 7.500 ton
medu. Ker je letna poraba 10.000 ton
in zadnje čase narašča, morajo razliko
uvoziti.

Specializirani zrejaivalci (Tortora,
Piana, Lama, Sartorelli) vzgojijo le-
tno 25.000 do 30.000 matic, od katerih
jih kar 20.000 izvozijo. Zanimivo je,
da rumena čebela v severni Italiji ni
preveč priljubljena. Znani čebelar
Savio iz Sarceda pri Vicenzi mi je po-
vedal, da čebelari s sivimi čebelami,
ki so nekoliko mešane z rumenimi in
ki se zlasti dobro izkažejo na gozdni
paši.

Italijanski čebelarji razmeroma do-
bro poznajo Jugoslavijo, saj mnogi
preživljajo pri nas svoje počitnice; o
našem čebelarstvu pa vedo bore ma-
lo. Izjema so samo čebelarji južne Ti-
rolske, ki so bili že večkrat organi-
ziranje na obisku v Sloveniji. Verje-
tno je bila v preteklosti jezikovna
pregrada kriva, da ni prišlo do pogo-
stejših stikov med vodilnimi ljudmi
slovenske in italijanske čebelarske
organizacije. Spominjam se, da so se
večjih čebelarskih manifestacij, na
primer obletnic Janše in Glavarja,
udeleževali predvsem čebelarji iz
nemško govorečih dežel. Italijani pri-
znavaajo, da se ne morejo ponašati s
kakšno večjo čebelarsko tradicijo in
da so zato ob čebelarskih dogajanjih
v srednji Evropi stali vedno nekoliko
ob strani. Toda zdaj imajo v svojih

vrstah dovolj sposobnih praktikov in
tudi vrsto mlajših čebelarskih stro-
kovnjakov na univerzah in inštitutih,
ki čutijo potrebo po sodelovanju s
kolegi onstan meja domovine. Tako
dr. dal Moro kakor tudi dr. Frilli sta
izrazila željo, da bi prišla kdaj na na-
še čebelarske prireditve in se bolj se-
znanila z delom, uspehi in težavami
v slovenskem čebelarstvu ter izme-
njala izkušnje. Takšni obiski bi se
lahko sčasoma razvili v pravi čebe-
larski turizem, za katerega imamo v
Sloveniji vse pogoje.

V lepem spominu mi bo ostalo sre-
čanje s skupino za simultano preva-
janje, ki jo je vodil docent graške
univerze dr. Erich Prunč, naš rojak s
Koroške. Prevajalke so bile iz raz-
ličnih dežel, vendar tokrat prvič sku-
paj na mednarodnem čebelarskem
srečanju. Imele so nemajhno tremo,
saj je v kopijah referatov, ki so jih
prejele komaj nekaj ur pred posve-
tovanjem, kar mrgolelo strokovnih
izrazov, kakršnih niso še nikoli sliša-
le. Po večurnem intenzivnem in de-
lovnem razgovoru smo s skupnimi
močmi prevedli večino teh izrazov v
vse štiri uradne jezike. Na koncu je
dr. Prunč izjavil, da bi bilo dobro, če
bi se v podobni sestavi našli še kdaj
in izdelali priročen slovarček čebe-
larskih izrazov v vseh štirih jezikih.
Takšen slovarček bo v prihodnje ne-
pogrešljiv pripomoček za prevajalce
in tudi za vse tiste čebelarje, ki upo-
rabljajo za svoje strokovno usposab-
ljanje tujo literaturo.

ČEBELE IN ČEBELAR V DECEMBRU

JOZE GRABRIJAN

December je mesec, ko čebele zares mirujejo. Poraba hrane je zelo majhna, saj bi enomesečna poraba v decembru mesecu zadostovala poletile za en dan ali dva dni. Ta čas čebele ne potrebujejo drugega kot toploto, čist zrak in popoln mir. Za toploto smo poskrbeli tako, da smo čebele primerno odeli. Same pa so zadelale manjše reže na panjih z zadelavino. Čist zrak prihaja skozi žrelo, ki ga pustimo odprtega vso zimo. Po potrebi namestimo pločevinasto zapornico v velikosti žrela, tako da miši in rovke ne morejo povečati vhoda skozi žrelo v panj.

V osrednji Sloveniji ta mesec le malokdaj pride do izletnih dni, kar bi čebelam olajšalo nadaljnje prezimovanje do novih izletov spomladi. Starejši čebelarji in kmetje trdijo, da je več kot sto dni brez izleta za čebele in žito pod snežno odejo gornja meja, ko lahko pride do škode. Seveda so za čebele pogoj drugi dejavniki, predvsem hrana in mir.

Kakor pri vsakem poklicu velja tudi za čebelarja pravilo, da se mora še tako izkušen čebelar vedno učiti. Vedno doživljamo nova presenečenja, bodisi pri opravih, pri iskanju čebelje paše, ki nam je tudi dobro

poznavanje pašnih razmer ne more zagotoviti vnaprej.

Znanja in praktičnih napotkov ni nikdar dovolj. Zimski premor naj bi nam služil za izpopolnitev teoretičnega znanja in izkušenj.

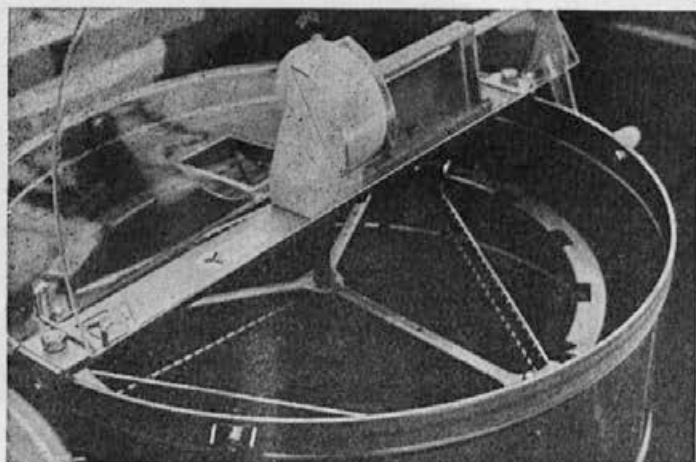
Znanost v čebelarstvu napreduje, zlasti tehnološki postopki pri opravih, vzreja in zamenjava matic, iskanje paš in prevozi, specializacija pri pridobivanju raznih čebeljih pridelkov pa še kaj.

Ne gre, da bi čakali s pipo v ustih ob čebelnjakih, kar mnogokrat vidimo na idiličnih slikah.

Naj ponovim kar smo že večkrat napisali. Pomni! Čebele čutijo vsak tresljaj, vsak ropot, čutijo osirotelo družino v sosednjem panju, ki je izgubila matico in se brez potrebe vznemirjajo. Ob vznemirjanju pa trošijo več hrane, kot je potrebno, kar obremenjuje prebavila in zaradi tega lahko pride do obolenj, do griže in še hujšega.

Tudi ptice krmimo malo stran od čebelnjaka, da nam ne bodo vznemirjale čebel brez potrebe.

Kontrolirajte žrela, če niso mogoče zaledenela ali zamašena. O prisluskoivanju sem že pisal. Če rahlo z nohtom potrkamo ob panj, družina zašumi,

Moderno kombinirano točilo je primerno za čebelarstva z AŽ in LR panji

če se hitro umiri, je to znamenje dobrega zimovanja. Ob odjugi kontrolirajmo lepenko ali tako imenovano posodo za drobir; tu lahko ugotovimo, kako družina prezimuje.

Končujem letošnja navodila za čebelarjeva opravila. Če sem s kakšnim

nasvetom koristil našim čebelarjem, sem svojo nalogo, ki ste mi jo zaupali, opravil.

V novem 1985. letu želim vsem bralcem SČ, čebelarkam in čebelarjem veliko zadovoljstva in uspehov pri prijateljicah čebelicah.

NEKAJ UGOTOVITEV S SIMPOZIJA O VAROZI V SPLITU

MAG. FRANC JAVORNIK

Na tretjem mednarodnem simpoziju o varozi v Splitu je sodelovala cela vrsta naših in tujih strokovnjakov.

V referatih jugoslovanskih avtorjev so ti prikazali širjenje bolezni v posameznih republikah od prvega pojava bolezni pa do danes. Iz povedanega je razvidno, da so se v posameznih republikah lotili zatiranja varoze različno, ponekod strožje, drugje bolj liberalno. Tudi uporaba preparatov in sredstev za zatiranje varoze je bila zelo različna. Kaže tudi, da toplejše podnebje z milejšo klimo in daljšo vegetacijsko dobo ugodno vpliva na razvoj zajedavca in širjenje bolezni. Glede na sprejete in izvajane ukrepe, uporabo kemoterapevtikov in klimatske razmere je bila tudi škoda, ki jo je v teh letih povzročila varoza v posameznih delih naše države, različna. Najbolj je varoza prizadela čebelarstvo v Dalmaciji, Bosni in Hercegovini, Črni gori, Makedoniji in nekaterih delih Srbije. Škoda v Sloveniji, v delu Hrvatske in delu Srbije pa je bila manjša.

V tem obdobju so v Jugoslaviji za zdravljenje varoze uporabljali najrazličnejše preparate, kot so varitan, apiakaridim, danikoroper, timol, folbeks in folbeks VA, mravljična kislina in druge. V dokaj široki uporabi pa je bila tudi celo vrsta domačih pripravkov, ki pa so se prej ali slej pokazali kot neučinkoviti. Pojavila pa so se tudi prva znamenja rezistence varoe na posamezne preparate.

Od bioloških metod zatiranja varoze so največ uporabljali izrezovanje in uničevanje pokrite trotovine.

Strokovnjaki iz Poljske, Nemčije, Avstrije, Češkoslovaške, Sovjetske zveze, Švedske, Finske, Italije, Turčije, Bolgarije in od drugod so prikazali okuženost z varozo in zatiranje zajedavca v svojih deželah.

Iz referatov je bilo razvidno, da se je pri preprečevanju širjenja in pri zatiranju varoze v vseh deželah pokazalo kot zelo pomembno dosledno in natančno izvajanje veterinarsko sanitarnih in karantenskih ukrepov. Skupaj z veterinarsko sanitarnimi in karantenskimi ukrepi pa v vseh državah uporabljajo tudi različna kemoterapevtska sredstva za uničevanje zajedavcev.

Večina držav ima v predpisih, ki urejajo zatiranje varoze, določeno 3-kilometrsko zaporo okrog okuženega čebelnjaka. V tem krogu je prepovedan promet s čebelami in predpisano obvezno zdravljenje s kemoterapevtiki. V Češkoslovaški pa so se odločili za zelo radikalne ukrepe že leta 1981. Takrat so diagnostično tretirali vse čebelje družine na 65 odstotkih področja države. V letih 1983 in 1984 pa so diagnostično tretirali vse čebelje družine v državi. Diagnostiko in kasneje zdravljenje so izvajali s preparatom TAKTIK. To je 0,1-odstotna vodna emulzija amitraza. S tem preparatom poškropijo čebelje družine na satju. Diagnostiko opravijo v oktobru mesecu. Okrog čebelnjaka, v

katerem so ugotovili varozo, zaprejo območje s polmerom 12 km. Vse čebelje družine v zaprtem območju zdravijo s taktikom. Po končanem zdravljenju spet opravijo diagnostične preiskave vseh čebeljih družin. Vse tiste čebelje družine, ki so po zdravljenju s taktikom še pozitivne na varozo, takoj uničijo. Nato razglasijo območje za neokuženo z varoo. V letu 1982 so tako uničili 21.200 okuženih čebeljih družin. V letu 1983 so uničili še 3.400 okuženih družin ali 0,5 odstotka celotnega števila. V letu 1984 pa so uničili le še 1.140 okuženih družin ali 0,17 odstotka. Čehi trdijo, da se s tako radikalnim postopkom lahko varoza v nekaj letih domala zatire.

Tudi v svetu od bioloških metod zatiranja varoze še vedno uporabljajo izrezovanje in uničevanje pokrite trotovine. Pri uporabi te metode pa ni priporočljiva prevelika intenzivnost, saj z odstranjevanjem trotovine iz čebelje družine odstranjujemo tudi velike količine beljakovin, ki so jih morale čebele pridelati. Po drugi strani pa je določeno število trotov potrebni tudi za normalen razvoj in biološko ravnotežje v čebelji družini. Vedno več privrženecv dobiva biološka metoda zatiranja varoze z omejevanjem zaleganja matice v izolatorju spomladi in uničevanje te prve spomladanske zalege. Tako menda odstranijo do 95 odstotkov zajedavcev.

Dr. Ruttner je poročal, da se je v Urugvaju in Paragvaju varoza zadržala le še kot 10-odstotna okužba čebeljih družin, in da ne povzroča več občutnejše škode v čebelarstvu. Vzrok tako majhni okuženosti je v medsebojnem prilagajanju čebel in zajedavca. V spomladanskih in poletnih mesecih se pojavlja velik odstotek neplodnih samic varoe, pa se bolezen ne razvije v tako uničujočem

obsegu. Tudi drugod so opazili, da se po tretjem ali četrtem letu od začetka okužbe, ko je pričakovati še večjo katastrofo kot doslej, število zajedavcev v čebeljih družinah zmanjšuje brez ugotovljenega vzroka. To neplodnost pri samicah varoe povzroča pomanjkanje juvenilnega hormona v hrani samic. Poskusi so pokazali, da mora samica varoe najti vir hrane z visoko stopnjo juvenilnega hormona, da bi bila plodna. V to smer bodo strokovnjaki usmerili svoja raziskovanja.

Kar zadeva kemoterapijo in raziskave na tem področju, so prikazali rezultate laboratorijskih raziskav o učinkovitosti posameznih preparatov na varoo. Prikazali so tudi nekatere nove tehnike tretiranja čebeljih družin.

Prikazali so delovanje in različne načine uporabe folbeka VA. Do potankosti so obrazložili uporabo in delovanje apiakardima in varicida SET. Dr. Kulinčević je s sodelavci prikazal uporabo in delovanje varamita, na novo registriranega preparata na bazi amitraza. Dr. Ritter pa je z nekaj besedami skopo orisal eksperimente z novim preparatom perizinom, ki bi ga dodajali kot zdravilo proti varozi v hrano čebel.

Na koncu bi se dotaknil še problema ostanka reziduov kemoterapevtikov v medu. To je gotovo eden od zelo žgočih problemov, ki se pojavljajo ob zatiranju varoze. Tovrstne raziskave in analize so dolgotrajne in zelo drage. Po mnenju predvsem zahtodnih strokovnjakov so bile vse te raziskave opravljene le za folbeks VA, preden je šlo zdravilo v promet. Trdijo, da je uporaba nepreverjenih in nezadostno raziskanih preparatov tvegana in lahko škodljiva za zdravje ljudi, če se hranijo s čebeljimi pridelki iz takih panjev.

SPLITSKI SIMPOZIJ V LUČI ČEBELARSKE PRAKSE

INŽ. LUDVIK KLUN

Tovrstna posvetovanja Apimondie so namenjena sicer izmenjavi izkušenj med znanstveniki in strokovnjaki na določenem področju čebelarstva, vendar jih vedno spremlja tudi precejšnje število čebelarjev, ki se za kako področje zanimajo morda bolj iz lastnih želja po izpolnjevanju znanja ali pa jih v to sili ekonomska nuja.

Ko gre za uspešno zatiranje parazita varoe, je nedvomno v ospredju ekonomski motiv, saj je od zdravstvenega stanja čebel v veliki meri odvisen tudi ekonomski položaj večjih čebelarjev.

Na simpoziju smo srečali čebelarje predvsem iz skandinavskih držav, kjer se šele srečujejo s pojavom tega parazita, pa tudi iz sosednje Avstrije, kjer si pred invazijo želijo dobiti čimveč uporabnih informacij in tako preprečiti škodo.

V tem sestavku bomo poskušali podati nekaj misli, ki so rezultat referatov, diskusije in razgovorov med domačimi in tujimi strokovnjaki in čebelarji. Skupek tako dobljenih informacij ponavadi bolj odseva dejansko problematiko kot zgolj referati s suhoparnih naštevanjem procentov ali drugih parametrov iz raziskave.

Če primerjam splitski simpozij s tistim pred leti v ZRN, potem je bil na sedanjem večji poudarek na neoporečnosti čebeljih pridelkov, medtem ko je v Oberurslu še prevladovalo iskanje novih učinkovitih sredstev za zatiranje parazita. Očitno je zdaj nevarnost pred uničenjem čebel minila in je mogoče posvetiti več časa in sredstev tudi neoporečnosti medu. S tem pa se postavlja pred čebelarje težja in odgovornejša naloga, saj smo slišali celo zahtevo, da naj bi se s čebelarstvom ne ukvarjali ljubitelji (amaterji).

V čem je torej problem? Ker z nobenim doslej znanim sredstvom za uničevanje parazita tega ni mogoče v celoti uničiti, ostane vedno vsaj nekaj primerkov, ki uporabljeno sredstvo in način tretiranja preživi. Iz teh pa se rode nove generacije, ki so odporne proti uporabljenemu sredstvu (akaricidu). Tako se dogaja, da najbolj opevana sredstva niso več učinkovita. Zato čebelarji povečujejo doze, s tem pa tudi nevarno povečujejo ostanke akaricidov v čebeljih pridelkih in satju. Da. Tudi v satju. V ZRN ugotavljajo pesticide, ki so jih uporabljali pred dvajsetimi leti in so se kumulirali v satju, ker se satje vrača v predelavo in ponovno v čebelarstvo. Zdaj se tem pesticidom pridružuje še kopičenje (kumulacija) različnih akaricidov in ni naključje, da se v ZRN vračajo k naravnim substancam, kot je na primer mravljinčna kislina, ki jo je pred leti odkril njihov čebelar Althen kot odlično sredstvo za uničevanje parazita varoa. Da se v ZRN ponovno vračajo k temu sredstvu kljub težavnosti uporabe, gotovo ni naključje, saj imajo menda najstrožje predpise glede neoporečnosti živil. Mravljinčna kislina je namreč sestavni del medu, saj jo je v medu več kot jabolčne, vinske, citronske in drugih kislin. Predstavnik iz ZRN je dejal, da bo registrirana v kratkem.

Uradno so zdaj uvedli uporabo mravljične kisline tudi v SZ. Z ustrezno tehnologijo dodajanja pa so zmanjšali dozo za desetkrat, to je od prvotnih 300—500 ml na 30—50 ml. V razgovorih so nam strokovnjaki, ki so raziskovali delovanje mravljične kisline, dejali, da je sicer zelo učinkovita, vendar je ta učinek močno odvisen od tega, kako jo čebelar uporabi (pravilno odmerjena doza, določena s hlapno površino v odvisnosti od živalnosti in stanja čebelje dru-

žine, vrste in velikosti panja ipd). Zelo dobre rezultate so dobili tudi v pozni jeseni, predvsem v toplejših krajih, kjer čebele še lahko odstranjujejo hlapne kisline z ventilatorjem.

Tudi v Jugoslaviji se strokovnjaki očitno zavedajo, kam vodi množična uporaba akaricidov. V publikaciji Apimondie za to posvetovanje lahko preberemo v referatu »VAROZA V JUGOSLAVIJI« med drugim tudi take stavek: »Med medenjema se sme uporabljati samo naravne snovi, kot je mravljična kislina in timol«.

Udeleženec iz ene od skandinavskih držav je bil zelo jassen: »Mi uvozimo vsako leto 3000 ton medu, zato hočemo vedeti, kaj uporabljate v centralni Evropi za zatiranje varoe. Zdaj imamo v analizi med iz Bolgarije in Romunije in čakamo na rezultate analize«.

Večkrat so v razpravi zastavili vprašanje uporabe akaricidov pozimi. Rešitev tega problema bi bil nedvomno velik uspeh. Tedaj je čebel malo in je obdelava lažja, zalege ni več, pa so zato paraziti izpostavljeni akaricidu, poleg tega pa ima tedaj čebelar več časa, kar še posebno velja za čebelarje z večjim številom panjev, ki jim z veliko težavo uspe obdelati čebele v ugodnih razmerah (pogoji, ki jih zahteva uporaba sedanjih akaricidov).

Medtem ko je bilo na področju razvoja kemoterapevtikov nedvomno narejenega veliko, pa tega ne moremo reči za druge metode zatiranja parazita in prav tu je še veliko možnosti. Žal pa za tem ne stoji koncern, ki bi to financiral, ker to ni v njegovem interesu. V razgovoru s čebelarji so bile nakazane številne možnosti zmanjšanja okuženosti, saj čebelarji ugotavljajo velike razlike pri stopnji okuženosti čebeljih družin. Tu gre za močne umetne roje, ki jim dajo sat ali dva odkrite trotovske zalege in jih, ko je zalega pokrita, odvzamejo ter uničijo parazita. S takimi družinami

imajo potem leto ali dve mir pred parazitom, če naredijo roj na zgodnji paši (npr. repici). Ugotavljajo, da je številčnost parazita močno odvisna od tega, ali matica zalega enakomerno ali sunkovito in kdaj začne spomladi zalegati ter kdaj v jeseni preneha. Razlika je v tem, ali ima družina spomladi buren razvoj ali se postopoma razvija. Zelo velik vpliv na okuženost ima rojenje, predvsem pa nenadna prekinitev paše ali brezpašna doba, ki je smrt za čebeljo družino, okuženo z varoo. V primeru, ko matica iz kateregakoli vzroka zmanjša zaleganje, se parazit koncentrira v malo zalege in nadaljnji razvoj družine je zapečaten. Pa še marsikaj smo lahko slišali iz čebelarske prakse, vendar bi naštevavanje in pojasnjevanje presešlo okvir tega zapisa. Žal da tovrstne izkušnje čebelarjev ne pridejo na strani našega glasila in v širšo čebelarsko prakso.

V tej smeri je bil tudi referat dr. Kulinčevića o možnostih selekcije rodov, odpornih proti parazitu. Nedvomno je to ena najsvetlejših perspektiv, saj lahko že zdaj ugotovljamo, da na nekaterih pasiščih ne propadejo zaradi varoe vse čebelje družine, ampak jih ostane nekaj, ki se brez akaricidov razvijajo dalje in dajo tudi normalen pridelek (lanskoletni primer v Istri, ko je propadlo veliko družin zaradi kombiniranega vpliva: poletna suša, varoa in nenajavljeno prašenje proti komarjem).

Ne gre prezreti tudi naporov grških raziskovalcev, ki so z ustrežnejšim doziranjem (dimljenje) poskušali zmanjšati dozo akaricidov in doseči z njimi večji učinek (s čimer bi se seveda zmanjšalo število dimljenj in s tem koncentracija akaricidov v čebeljih pridelkih). Gre za različne oblike dimnih komor, ki iz panja z eno cevjo izsesavajo zrak in ga v posebni komori nasitijo z akaricidom ter nato po drugi cevi dovajajo v panj. S tem dosežejo natančno doziranje aka-

ricida in enakomernejšo porazdelitev v panju. Tako pride aktivna snov do večjega števila čebel in parazitov. Upoštevati je namreč treba, da je aktivna snov akaricida v dimni obliki obstojna in učinkovita zelo kratek čas (za FOLBEX VA so ugotovili, da ima dim po 6 minutah le še nezaten del aktivne snovi).¹ Prav tako je pomembno, kako hitro pride dim, to je aktivna substanca v njem, do parazita. Pri prostem izgorevanju lističa ali pri puhanju dima v panj je posebno

pri živalnih panjih, ko so čebele stisnjene med ulicami, težko doseči enakomerno porazdelitev aktivne snovi med čebelami. Zato je potrebno večje število dimljenj, to pa pomeni večje stroške in večjo kontaminacijo medu.

Naj zaključim z besedami dveh udeležencev iz tujine, ki bi se v prosti interpretaciji glasile: »NE DOPUSTIMO, DA BO PORABNIK IZBRAL NAMESTO MEDU MARMELO, KER BO TO POMENILO PROPAD ČEBELARSTVA«.

URESNIČEVANJE PRAVILNIKA O IZKORIŠČANJU ČEBELJE PAŠE

JANKO BOZIC

PRVA FAZA ČEBELARSKEGA PAŠNEGA KATASTRA — ČPK — KARTA RAZŠIRJENOSTI ČEBELARSTVA

Letos, 12. maja 1984, je potekel rok za organizacijo pasišč v Sloveniji po pravilniku o izkoriščanju čebelje paše.

Spomnil bom na nekaj pomembnejših določil. V prvem odstavku 1. člena je definicija ČPK.

Čebeljo pašo je izkoriščati na podlagi pašnega katastra, ki določa zmožljivost in lokacijo pasišč in upravljalca posameznega pasišča.

Prvi odstavek 2. člena pravi:

Pasišče je območje, na katerem je izkoriščanje čebelje pašne urejeno s pašnim redom.

In 2. odstavek 3. člena:

Pašni red za posamezno pasišče sprejme ČD, ki upravlja to pasišče.

Zadnji stavek bi bilo potrebno popraviti, ker se mi zdi, da lahko povzroči več škode kot koristi. Do pašne imamo namreč vsi čebelarji enake pravice. Zato je pravilno, da ČD pašni red določijo skupno z ZČDS. Dru-

gače bodo prišle do izraza lokalistične težnje, pasišča pa bodo omejevale družbene in ne naravne meje. Pašni red za vsako pasišče ureja namreč vse medsebojne odnose čebelarjev na pasišču. Od postopka pri dovozu, postavitvi in odvozu čebel ter obnašanju čebelarjev med pašo samo. Same pašne katastrofe pa mora izdelati za to usposobljena strokovna organizacija, na osnovi znanstvenih raziskav in tudi na osnovi izkušenj čebelarjev.

Peti člen govori o opazovalni in prognostični službi. Opazovalna služba ne zajema vse Slovenije. Ne smemo pozabiti, da daje opazovalna služba gozdnega medenja pomembne fenološke podatke, koristne za splošne raziskave, ki jih vodi meteorološka služba. Tu bo potrebno najti tudi njihov interes. Opazovalne postaje bi morali imeti na vseh pašnih območjih. Podatki o medenju so koristni tudi za stalne čebelarje. Ne more si namreč vsak čebelar privoščiti tehtnice.

Še slabše je s prognostično službo, ki je sploh ni. Najti je potrebno nosilca; najprimernejši bi bil Kmetijski inštitut Slovenije. Potrebno je poskrbeti za kadre, financiranje in

povezavo z opazovalno službo gozdnega međenja in meteorologi.

Pravilnik ne obvezuje samo ZČDS. Za njegovo uresničevanje so odgovorne tudi druge organizacije, ki jih določa zakon. Za izpolnitev pravilnika moramo pri ZČDS pripraviti natančen program. Dobra osnova za to je lahko članek o ČPK v drugi letošnji številki Slovenskega čebelarja.

In kaj lahko stori ZČDS?

1. Določi natančno definicijo ČPK.
2. Pripravi osnutek pašnega reda.
3. Določi delovanje opazovalne in prognostične službe.
4. Za uresničitev zgornjega se mora samoupravno dogovoriti z vsemi, ki bodo vključeni v izvajanje in financiranje.

Te naloge morajo biti opravljene do naslednje sezone.

Kaj je že bilo storjenega na tem področju?

Čebelarji Prekmurja so izdelali ČPK na subjektivnih temeljih, vendar se v praksi kar obnese. Še nekaj društev je naredilo svoj pašni red. Krška občina ima ČPK, ki sem ga izdelal pozimi 1981/1982. Najbolj koristna je karta razširjenosti čebelarstva zlasti pri zatiranju čebeljih bolezni. Drugače pa občina nima pomembnejših pasišč. Letos poleti smo v Leskovcu na čebelarskem raziskovalnem taboru izdelali ČPK za pravi kostanj. Prikaz kostanjeve paše ustreza tudi za praktično uporabo. Zbiranje podatkov na ta način pa za večje območje ni primerno. Poleg tega pa je še preveč odvisno od ocen.

V zgornji Savinjski dolini so v okviru študentskega raziskovalnega tabora popisovali, kako je s čebelarstvom. Anketa je bila primerno izbrana

in bo primerna za širši popis. Težave so bile pri natančnem vrisovanju stojišč zaradi pregroba merila (1:50.000). Primerno in dovolj natančno je le merilo 1:25.000.

Na temelju teh izkušenj lahko že letos začnemo uresničevati pravilnik. Najprej je potrebno izdelati karte razširjenosti čebelarstva za vse občine v Sloveniji. Karte bodo izdelane po preizkušeni metodi. ZČDS bo pripravila anketne liste in karte, ki jih bo poslala pristojnim društvom ali Zvezi vsake občine. Delo bo moralo biti opravljeno dosledno. Zagotoviti bo potrebno tudi finančno plat. Društva bodo določila popisovalce. Ti si bodo razdelili teren. Natančno bo potrebno vrisati vsako stojišče. Napake ne smejo biti večje od 50 m. Vsakemu stojišču pripada anketni list. To je popis stojišč in ne čebelarjev. Popisujejo se vsa stalna in prezimovalna stojišča. Natančnejša navodila bodo popisovalci dobili po pošti. Obdelavo podatkov bo organizirala ZČDS. Za vse občine bodo izdelane karte in kartoteke stojišč. Obdelava podatkov bo računalniška. Popis se bo moral začeti konec novembra in končati do konca februarja. V sezoni pa bodo podatke obdelali.

Tako bo izdelana prva faza urejanja pasišč. Potrebno bo nadaljevati delo na najpomembnejših pasiščih, ugotoviti razširjenost in potek medenja medovitih rastlin. Potem bo lahko izračunati kapaciteto pasišč. V ta namen sem začel programirati računalniški program za določanje kapacitete pasišč. Upošteval bom vse dosežke doma in v tujini pri poznavanju izkoriščanja čebelje paše. Program bo omogočal tudi vnašanje novih dosežkov na tem področju. Upam, da bodo drugo leto stvari že bistveno drugačne.

POTRUDIMO SE ZA PRIDELAVO KVALITETNEGA CVETNEGA PRAHU

Sezona nabiranja cvetnega prahu je za nami. In kaj lahko ugotovimo? Še vedno se premalo čebelarjev ukvarja s pridobivanjem cvetnega prahu. Tako v letih, ko sezona smukanja ni najboljša, ne moremo zadovoljiti vseh potreb trga po tem, vedno bolj iskarnem čebeljem pridelku. Zato menimo, da bi se moralo več čebelarjev odločati za smukanje, ker konec koncev tudi zaslužek ni tako slab.

Tako kot vsako leto smo tudi letos opazili, da je pri nekaterih pridelovalcih še vedno problem čistoča cvetnega prahu. Cvetni prah je namreč okužen s sporami plesni, bakterij in kvasovk, pa tudi z jajčeci insektov. Vse navedeno pa pri neustreznem skladiščenju povzroči fermentacijo, plesnenje in razvoj raznih insektov. Kemijski sestav cvetnega prahu je namreč zelo ugoden za razvoj mikroorganizmov, ki se ob ugodni temperaturi in vlagi aktivno razmnožujejo in povzročajo kvarjenje, spremembo strukture in zmanjšanje biološke vrednosti cvetnega prahu. Pod vplivom kvasovk lahko pride do vrenja, na plesnivem cvetnem prahu pa so med plesnimi odkrili tudi *Aspergillus flavus*. Ta izloča aflatoksine, ki sodijo med najbolj konkerogene naravne snovi.

In kaj je vzrok infekcije? Strokovnjaki so ugotovili, da je kontaminacija svežega cvetnega prahu že naravno navzoča. Izvor infekcije pa je lahko tudi sam čebelar, če ni dovolj pozoren na osebno higieno in čistočo predmetov, s katerimi pride cvetni prah v stik. Neoprane roke in neočiščeno orodje so lahko leglo mikroorganizmov, ki se v tako ugodnih pogojih, kot je svež cvetni prah, hitro razvijajo. Poleg navedenega pa cvetni prah uničuje tudi več vrst insektov. Med njimi mu povzročata naj-

večjo škodo veliki voščeni molj (*Galleria melonella* L.) in mali voščeni molj (*Achroea Grisella* Fabricius). Pred njim je treba cvetni prah in satje skrbno čuvati in paziti, da že v čebelnjaku ne pride do okužbe. Njihova jajčeca so majhna, v skupkih in jih vedno ne opazimo med cvetnim prahom. Ker se ob ugodnih pogojih razmnožujejo zelo hitro, nam, če nismo dovolj pazljivi, lahko uničijo ves letni pridelek.

Vidimo torej, da je cvetni prah že naravno okužen z mikroorganizmi. S sušenjem se verjetnost njihovega razvoja zmanjša, vendar za to ne smemo uporabljati visokih temperatur pri sušenju, ker pri tem cvetni prah izgublja svojo biološko vrednost. Prav tako v cvetnem prahu niso do-

Cvetni prah moramo smukati pri vseh panjih hkrati

voljena kemijska sredstva, s katerimi nekateri tretirajo cvetni prah proti škodljivcem. Zato je najbolje, da sušenje prepustimo za to usposobljeni zadrugi, ki lahko nadzira vse parametre. Vse pridelovalce cvetnega prahu pa pozivamo, da v prihodnje še bolj pazijo na osebno higieno, na čistočo orodja in posode ter da onemogočijo razvoj insektov že v čebelnjaku. Paziti morajo tudi na to, da pokvarjen cvetni prah takoj zavržejo, zdravega pa takoj oddajo v zadrugo ali ga za kratek čas skladiščijo pri nizkih temperaturah.

Potrebe tržišča po cvetnem prahu se iz leta v leto večajo. Cvetni prah dobiva vedno večjo veljavo v ljudski prehrani, saj ugodno deluje na človeški organizem. Znano je namreč, da uravnava krvni tlak ter prebavo, umirja živčevje in še bi lahko naštevali njegove učinke. V ta namen moramo porabniku ponuditi prvovrsten, neoporečen cvetni prah. To pa bo mogoče le, če homo od vas, čebelarjev, dobili prvovrstno surovino.

*Hmezd Čebelarstva zadruga
Malči Božnar*

RADIKALNI POSEGI V PANJ IN VAROZA

LOJZE KASTELIC

Radikalni poseg v panj opravičuje le zanesljiv gospodarski učinek, ki ga s takim posegom načrtujemo. Tako so na primer banatski čebelarji svoječasno množično razmatičevali čebelje družine pred akacijevo pašo. Vedeli so, da po akaciji v njihovi deželi ne bo nobene kaj prida paše več. Zato niso potrebovali močnih družin, ki bi se med cvetenjem akacije razvile in tako porabile dobršen del pridelka akacijevega medu. Do naslednje paše na strniščnem čišljaku pa so imeli dovolj časa, da so družinam oskrbeli nove matice in z njimi pojačali družine. S tem so pridelali do 50 odstotkov več medu, hkrati pa oskrbeli družine z mladimi maticami.

Nekaj podobnega počno tudi kanadski čebelarji, ki po obilni poletni paši radikalno uničujejo čebelje družine. Pri tem računajo, da jih bo nabava novih čebel z juga naslednje leto stala mnogo manj kot pa tvegana vzimatev družin v surovih razmerah doma.

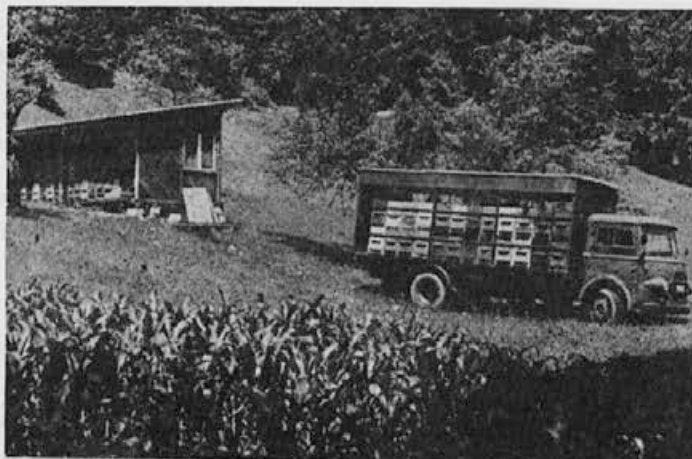
Tudi pri zdravljenju varoze lahko z radikalnim posegom zasledujemo določen gospodarski učinek. Ta se kaže predvsem v skoro stoodstotnem

ozdravljenju, hkrati pa še v obnovi matic. Pri tem je pomembno tudi, da s takim radikalnim posegom ne utrpimo prevelike škode pri čebeljih pridelkih. Kako ravnamo?

Stoodstotno ozdravitev čebelje družine od zajedavca varoe dosežemo le z učinkovitim dimljenjem z ustreznim dimilom. Ob dimljenju pa mora biti družina brez zalege in razkropljena po panju. Tako stanje najdemo v prirodnem obtoku pri čebelji družini lahko le v pozni jeseni, ko se v panju poleže že vsa zalega. Hkrati moramo ujeti topel dan, ko je zunanja temperatura še nad 15°C, se pravi dan, ko čebele še niso strnjene v gručo, pač pa še lepo razkropljene po satovju, da lahko dim vsako posebej objame in uniči na njej zajedavca.

Taki dnevi pa so v naših podnebnih razmerah silno redki, zlasti v krajih, kjer se na jesen po ves dan zadržuje megla. Tako čebelarji prečestokrat izgubijo možnost učinkovitega dimljenja, ki so ga načrtovali vse leto in na katerega so se zanašali.

Da ostane družina brez zalege takrat, ko so temperature za dimljenje zanesljivo dovolj visoke, jo moramo

obrezmatičiti poleti. Najbolje je, če odvezamemo matice tik pred kostanjevo pašo. Tako znatno povečamo pridelok kostanjevega medu in ker po kostanju pri nas ponavadi ni kaj prida paše, z začasnim oslABLJENJEM brezmatičnih družin na pridelkih ne bomo preveč na izgubi.

Sicer pa je takšno začasno oslABLJENJE čebeljih družin le navidezno. Pri čebelah se namreč življenjska moč ohranja, če ni porabljena z delom. In ker se čebele med kostanjevo pašo in po njej ne izrabljajo z nego zalege, ohranijo življenjsko moč, ki so si jo nabrale med kostanjevo pašo do pojava zalege v panju. Lepo je opazovati družino, ki je bila nekaj časa brez zalege, s kakršno vneto se lotijo nege, ko se zalega pojavi. Mlada matica, ki jo je taka družina dobila, že v nekaj dneh zastavi toliko, ali pa še več zalege, kot jo je družina imela pred obrezmatičenjem. Tako se družina od pomladi do prvih jesenskih paš dovolj okrepi, da lahko zastavi že drugo generacijo čebel za vzimljenje.

Ko odvezamemo čebeljim družinam matice, počakamo, da se v dobrih dveh tednih povali vsa zalega. Odvezamemo jim še ves odvečen med, nato pa začnemo dimiti. Dimimo nekajkrat zapored, tako da zanesljivo

uničimo vse zajedavce varoe. Takoj po dimljenju pa morajo dobiti družine matice. Napak bi bilo, če bi pustili, da si družina sama vzredi novo matico, kot so to delali banatski čebelarji. Prvič taka matica ni vselej najbolj kakovostna, drugič pa lahko prenese zajedavca na novo generacijo čebel. Zato je bolje, da si vzredimo zdrave matice, ali pa jih nabavimo pri zanesljivem vzrejevalcu, kar danes ni več težko.

Seveda pa vsebuje takšno radikalno uničevanje varoe določene tvegane. Največ škode utrpimo, če nastopi po kostanjevi paši gozdno medenje. Brezmatične družine bi takšno medenje kaj slabo izkoristile. Razen tega imamo lahko smolo tudi pri dodajanju mladih matic. Čebele so namreč od kostanjeve paše in od dimljenja močno razburjene in majhna napaka pri dodajanju, pa se matica že znajde v klopčiču.

Velika nevarnost, ki preti brezmatičnim družinam, se lahko pojavi z izbruhom hude oblike nose mavosti. Kot rečeno, živijo čebele v brezmatični družini dlje, kot če se izčrpavajo z nego zalege. Z daljšim življenjem pa ustvarjajo idealne razmere za razvoj te bolezni, ki ima v tem času tudi izredno ugodne toplotne in druge razmere.

Na pojav noseme moramo biti pri zdravljenju varoze z obrezmatičenjem še posebej pozorni. Svoje zobe je namreč pokazala v Dalmaciji, kjer že dalj časa zdravijo varozo na ta način. Zato moramo ukreniti vse, da se nose mavost ne razbohoti. Med hrano, s katero moramo obrezmatične družine, ko dobijo matico, tako ali tako krmiti, nujno primešamo eno od poznanih zdravil proti nose mavosti, najsi so ta umetna, kot na primer fumagilin ali fumidil, ali pa prirodna, npr. česnov ali pelinov izvleček.

Tveganje, ki je vezano na radikalno zdravljenje varoze z obrezmatičenjem čebeljih družin, pa je kajpak veliko manjše, če so čebele po varozi že tako okužene, da bi zaradi okužbe utrpeli že do jeseni nepopravljivo škodo. V takem primeru je

tako zdravljenje celo nujno, saj bi dimljenje ob zalegi v panju ne bilo učinkovito. Drugače kot pri manj okuženih pa moramo pri močno okuženih družinah začeti dimiti, še preden se povali vsa zalega. Tako uničujemo zajedavca sproti, brž ko se pojavi iz zalege in začne napadati odrasle čebele.

Na koncu bi veljalo ponovno poudariti, da je strah pred obrezmatičnimi družinami spričo koristi, ki jih z obrezmatičenjem lahko dosežemo, popolnoma odveč. S pravočasno in pravilno izvedenim posegom ne le da skoraj stoodstotno ozdravimo svoje čebele od varoze, ampak jim hkrati zamenjamo tudi matice, ki bodo do zime z izdatnim zaleganjem družine dovolj okrepile za zdravo in živalno vzimljenje.

POSVETOVANJE O ČEBELARSTVU 84 — ČEBELARSKA SKUPŠČINA SR HRVAŠKE — ČEBELARSKA RAZSTAVA

Posvetovanje o čebelarstvu 84 bo v Zagrebu, Dom JNA, Socialističke revolucije 12, v soboto 8. in nedeljo 9. decembra 1984 z naslednjim dnevnim redom:

Sobota od 8. do 9. ure prijava udeležencev, od 9. do 12. ure prikaz dela simpozija v Splitu — čebelje bolezni — varoza. (za vse udeležence)

Od 14. do 18. ure bosta delovali dve sekciji — Tehnologija čebelarjenja in osnovni načini čebelarjenja (za začetnike).

Ob 19. uri skupna večerja.

Nedelja 9. 12. 1984 pričetek ob 9. uri do 11. ure referati; ob 30-letnici Pčelarskog saveza Hrvatske. Ob 11. uri filmi in diapozitivi do 12.30. Ob 11.30 bo diskusija za okroglo mizo.

Vsi udeleženci morajo plačati kotizacijo v višini 1500.- din na žiro račun št. 30102-678-6553 Pčelarski savez Hrvatske, Zagreb, 8. maja 26. Vse informacije lahko dobite na tel. 041 — 272 383.

SMERNICE RAZVOJA DO HP MEDEX ZA OBDOBJE 1986—1990

(Izveleček)

DS naše DO je 30. 8. 1984 sprejel cilje srednjeročnega razvoja DO hp Medex.

Temeljni cilji nadaljnega razvoja naše DO v obdobju 1986-90 so večji dohodek, čisti dohodek, akumulacija na enoto živega dela in minulega dela. Ta cilj bomo dosegli z rastjo fizičnega obsega proizvodnje za zadovoljitev potreb na domačem trgu in na tujih tržiščih, zlasti na konvertibilnem trgu ter za zagotovitev potrebnih surovin drugim panogam.

Zato bomo še boljše izkoriščali prirodne razmere za čebelo pašo in tudi predelovalne zmogljivosti; s tem bomo zagotovili povečanje produktivnosti, racionalnejšo proizvodnjo, boljše izrabo surovin in ustvarili pogoje za stalno reproduktivno sposobnost v čebelarstvu pridelavi in predelavi ter ustrezno socialno varnost čebelarjev in delavcev, to je tak življenjski standard, ki bo spodbudno vplival na večjo storilnost.

Prav tako bomo zagotovili skladen razvoj čebelarstva in predelovalne industrije, racionalnost vlaganj in izboljšanje delovnih razmer, stalnost zaposlenih in vključevanje mladih v čebelarstvo pridelavo ter izboljšali pogoje za zadovoljevanje osebnih in skupnih potreb vseh zaposlenih v čebelarstvu in čebelarstvu predelovalni industriji.

Usmerjali in usklajevali bomo investicijske odločitve v čebelarstvu in predelovalni industriji ter tako zagotovili čimbolj smotrna vlaganja.

Stalno bomo dopolnilno izobraževali čebelarje in jih čimbolj usposobili za kvalitetno pridelavo čebeljih pridelkov.

Pospeševali bomo vlaganja družbenih in zasebnih sredstev v čebelarstvo, kar bo zagotovilo razširitev čebelarstva, sodobnejše tehnološke postopke, povečanje

dohodka za razširjeno reprodukcijo in osebno porabo čebelarjev in vseh zaposlenih.

Posebno pozornost bomo namenili raziskovalnemu delu in skrbeli bomo za takšen obseg in usmeritev, ki bosta neposredno prispevala s povečanju produktivnosti, ekonomičnosti in rentabilnosti z uvajanjem novih proizvodnih postopkov, boljšim izkoriščanjem obstoječih zmogljivosti, z uvajanjem nove tehnologije in tehnoloških dosežkov.

Povečali bomo asortiman in izboljšali kvaliteto končnih izdelkov ter tako dosegli še boljši položaj na trgu. Z učinkovitimi raziskavami nabavnega in prodajnega trga bomo ugotavljali realne potrebe po naših proizvodih na domačem ter tujem tržišču ter povečali izvoz in devizni priliv ter zmanjšali uvoz.

Zagotovitev čimvečjih količin domačih surovin zahteva vsestransko angažiranje delavcev Medexa za organizirano pridelavo čebeljih pridelkov. Torej bo dejavnost naše DO usmerjena zlasti na:

— organiziranje tržne pridelave čebeljih pridelkov (razne oblike dolgoročnega sodelovanja Medexa s čebelarji — delavci na domu, kmeti kooperanti, pogodbenimi čebelarji),

— organiziranje izdelave čebelarstva materiala ter posodabljanje le-tega,

— pospeševalno službo čebelarstva (vzrejo in selekcioniranje gospodarskih matic ter matičnikov, izboljšavo čebelarstva materiala, uvajanje modernih metod čebelarjenja, svetovalno delo),

— oskrbo čebelarjev s sladkorjem in satnicami,

— kreditiranje modernizacije čebelarstva, kreditiranje izdelave čebelarstva materiala.

Vse to nam bo omogočilo pridelavo čebeljih pridelkov, kar je glavna dejavnost naše delovne organizacije, v takem obse-

gu, da bomo zadovoljili potrebe porabnikov.

Posebno skrb bomo namenili raziskavam na področju apiterapije ter kontrole čebeljih pridelkov. Poglobili bomo sodelovanje z znanstvenimi, zdravstvenimi in raziskovalnimi ustanovami v SR Sloveniji, SFR Jugoslaviji in v svetu, s katerimi naša delovna organizacija že zdaj dobro sodeluje.

Še bolj bomo skrbeli za pospeševanje čebelarstva. Prizadevali si bomo za povečanje porabe medu in drugih čebeljih pridelkov kot pomembnega vira hrane, ki ima tudi velik zdravilen učinek, za nadomestitev uvoza s povečanjem lastne pridelave, ki ima poleg ekonomskega in deviznega učinka tudi druge pomembne učinke na področju zaposlovanja, poljedelstva in sadjarstva, varstva okolja, za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito. Zato je potrebno čebelarstvo gospodarstvo obravnavati enakovredno z drugimi panogami kmetijske in živilske dejavnosti.

V tem srednjeročnem obdobju je nujno potrebno ustvariti pogoje za dolgoročni razvoj čebelarstva gospodarstva, zato je potrebno analitično in programsko obdelati naslednja področja:

- organiziranost čebelarstva gospodarstva,
- možnosti širjenja medovitih rastlin in drevja,
- opazovalno službo gozdnega medenja,
- vzrejo in selekcijo gospodarskih matic,
- razvoj čebelarstva opreme in izpopolnjevanje tehnologije čebelarjenja,
- zdravstveno varstvo čebeljih družin,
- izobraževanje čebelarjev,
- znanstveno-raziskovalno delo.

Naj navedemo nekatere najpomembnejše naloge s tega področja: inventarizacija in organizacija paše, prognoziranje paše, povečanje mobilnosti čebelarjev, uvajanje novosti v tehnologijo čebelarjenja.

Zaostrene zahteve gospodarjenja zahtevajo boljše poslovanje, trdno samoupravno povezanost in enotnost vseh subjektov odločanja s spodbudno delitvijo po delu in rezultatih dela in poslovanja. Treba bo doseči čimbolj stimulativno vrednotenje živega dela, ustvarjalnih dosežkov in minulega dela delavcev.

Predsednica delavskega sveta:

Irena Zalar

LETOŠNJA MEDENA BERA

Če pregledamo letošnjo čebelarstvo sezono, lahko ugotovimo, da je v Sloveniji po količini medu ena najboljših; drugi deli Jugoslavije so se slabše odrezali.

Začetek sezone pa je bil dokaj neugoden in s slabimi obeti, saj je vegetacijska doba kasnila za skoraj tri tedne.

Oljno repico je ob cvetenju v glavnem opral dež, akaciji pa so krepko škodile pozne spomladanske pozebe. Še najboljše se je akacija odrezala v Podravini, kjer so posamezniki imeli skupni pridelek na akaciji do 30 kg medu na panj.

Kostanjeva paša je bila na vseh znanih pasiščih ugodna in obilna. Hkrati s cvetenjem kostanja sta začeli na posamičnih lokacijah mediti smreka in hoja. Sočasno medenje hoje, smreke in kostanja (kostanj je v cvetenju kasnil za 2 do 3 tedne) je prenekaterega čebelarja zmedlo v taki meri, da je čebele nekajkrat peljal z ene paše na drugo. Najbolj pa so bili prizadeti čebelarji na pasiščih, kjer so smrekovi, hojevi in kostanjevi sestoji tako blizu, da so čebele glede na prilike obiskovale vse paše ter so tako pridelali mešan med. Primer: v Dravski do-

lini so v juliju sočasno medili kostanj, smreka, hoja, javor in celo hrast.

Intenzivno medenje hoje se je v juniju pojavilo že na znanih lokacijah po Sloveniji, medtem ko se je medenje hoje v Gorskem kotarju pojavilo samo na območjih, ki so nagnjena proti Kolpski dolini. V juniju je dobro medila tudi lipa.

Hoja je medila ves avgust in september in se je medenje zavleklo tja do začetka oktobra. Vendar so čebelarji s hojevih pasišč čebele umaknili v glavnem že do 15. septembra.

Ob koncu julija in v začetku avgusta je dobro medila lipica v Liki.

Medenje sončnice je bilo letos že zaradi znanih problemov (bolezen obstoječe vrste in vpeljevanje novih vrst sončnice) skoraj neznatna.

Jesenska resa v Liki je pa letos zaradi neugodnih vremenskih razmer odpovedala.

Grobi presek letošnjega medenja dopolnjujemo s podatkom, da se čebelarji — intenzivni prevaževalci čebel pohvalijo s povprečno bera 50—60 kg medu na panj, kar velja kot povprečna bera.

Kot je že tov. Ivan Esenko napisal v 11. letošnji številki Slovenskega čebelarja, smo imeli prevzemalci medu na terenu kot tudi v skladišču Medexa velike težave pri ocenjevanju vrste medu.

Ponovno je mnogo čebelarjev pri točanju medu ponavljalo stare napake, kot so: nepravčasno so točili posamezne vrste medu; točili so nezrel med, točili so medišče in plodišče skupaj in podobno. Da je bila problematika prevzema medu še večja, je poskrbela še narava sama, saj je zakasnitev vegetacije konec pomladi povzročila zapoznelo medenje posameznih vrst medovitega drevesja. Najbolj sta jo čebelarjem zagodla kostanj in lipa. Pri lipi se je občasno tja do septembra pojavljala še mana, kar je prenekateremu čebelarju spremenilo hojavec v gozdni ali celo lipov med. Lipa jo je predvsem zagodla kočevskim ter pivškim čebelarjem kot tudi čebelarjem iz Vipavske doline.

Prav zaradi sočasnega medenja medovitih rastlin, predvsem pa zaradi medenja hoje, smo na čebelarje večkrat preko radia apelirali, naj pravilno točijo med. O tem smo tudi že večkrat pisali v našem

Biltenu kot tudi ustno obrazloževali na raznih čebelarških sestankih. Vendar, kot kaže, še premalo.

Čebelarji se moramo zavedati, da obstaja JUS standard, ki določa posamične vrste medu in da se ne spreminja, kot lahko varirajo pašne razmere. Ker pa moramo skladno z družbenimi smernicami tudi mi čimveč izvažati predvsem na konvertibilen trg, z našim medom zapademo pod še strožje standarde in zahteve tujega uvoznika. Ti so pa neizprosni in jih ne zanima, če je pri nas sočasno s hojo medila lipa ali kaj drugega. Na tuje tržišče lahko izvozimo samo kvalitetne čiste vrste medu. Ravno tako tudi naš domači kupec želi za svoj denar kupiti kvaliteten med, zdaj še toliko bolj, saj je padec življenjskega standarda in kupne moči zaostрил pojem kvalitete.

Letošnja bera medu pa je v veliki večini sestavljena iz mešanih vrst medu in s tem se moramo vsi sprizniti. Glede na slab start sezone moramo biti zadovoljni, da je tako obilno medilo.

DE — KOOPERACIJA
Boris Slavec

ODGOVOR NA ČLANEK »NI ISTO SELEKCIJA ČEBEL ALI VZREJA MATIC«

Čutim se dolžnega, da ustrezno odgovorim na članek, ki se konkretno nanaša na našo vzrejo matic in jo avtor ocenjuje bolj negativno kot pozitivno.

Medex je opravil na področju vzreje matic v Sloveniji in Jugoslaviji ogromno delo. Ne bom navajal začetnih težav, ki smo jih prebredli že zaradi pionirske narave takega dela. Da pri nas ni selekcijske službe v čebelarstvu, seveda ni kriv Medex, ampak se moramo za to zahvaliti komu drugemu. Ko se je Medex lotil množične vzreje matic, je hkrati zaposlil strokovni kader, ki je dobil izkušnje pri selekciji v čebelarstvu zunaj naše širše domovine. Hkrati opravljamo v ta namen tudi inseminacijo, to je umetno oplodjevanje matic. Naša selekcija seveda ni uradna, temveč interna, kot temu pravimo. Je po strokovna. Na referatih v preteklih letih sem često poudarjal pestrost rodov, ki jih imamo v svoji selekciji. S tem v največji meri preprečujemo, da bi čebelarji prejeli od nas vedno en rod. Pestrost rodov ima tudi drug pomen (primorski, celinski in alpski rod), že zaradi aklimatizacije rodov na nova podnebja. Zatorej Medex s svojimi vzrejalci ne negira selekcije, temveč jo potrjuje kot

nujno, neogibno. Tudi dvomim, da je bil vzrejevalec s štiridesetletno prakso iz Medexovih vrst, ki je izpodbijal selekcijo in dajal za primerjavo Janka Pislaka, našega vzrejevalca, kajti ravno naš Pislak dà veliko na selekcijo, kar zahteva sam naš vzrejni program.

Po avtorjevih besedah gredo Medexove matice »dobro v denar«, jaz pa lahko na tem mestu poudarim, da je cena, ki jo iztržimo za gospodarsko matico, nižja od stroškov njene vzreje in da poravnavamo razliko iz naših sredstev za pospeševanje čebelarstva ter da je naš pogled na tem področju veliko bolj daljnosežen. Mi bomo z maticami zaslužili takrat, ko nam bodo dale same rezultate — izboljšane pridelke. To pa je verjetno bolj pohvale vredno kot graje, saj bosta s tem zaslužila tako čebelar kot Medex. Ob tej priliki naj še povem, da smo tudi podpisniki samoupravnega sporazuma o dolgoročnem poslovnem sodelovanju in združevanju dela in sredstev za selekcijo kranjske čebele. Predmet sporazuma je selekcija kranjske čebele s ciljem izboljšati genetske lastnosti kranjske čebele ter s tem povečati možnost pridelave za domači trg in izvoz. Poleg naše DO so podpis-

niki sporazuma še ZČD Slovenije, kmetijski inštitut Slovenije in Hmezad. Levji delež finančne konstrukcije in strokovnih obvez pa nosi ravno Medex.

Ob koncu naj povem, da nisem mislil s tem odgovorom nikogar raniti, ravnal sem po načelu: vprašanje zahteva odgovor. Hkrati pa poudarjam, da sem dal

zares samo ozek odgovor na vprašanje, saj bi bila, če bi se razpisal o našem selekcijskem programu, ena številka Slovenskega čebelarja najbrž veliko pre malo.

DE — Strokovne službe:

Ivan Esenko

OBVESTILO

Cenjene čebelarje obveščamo, da smo pričeli sprejemati voščine v prekuhanje. Voščine bomo sprejemali le do 15. 3. 1985.

Voščine prevzemamo izključno v poslovalnici Čebelarkega materiala Hp Medex, v garaži na dvorišču Miklošičeva 30, Ljubljana. Čebelarje prosimo, da voščin ne prinašajo v trgovino; odložijo naj jih pred vhodom vanjo ali pa na dvorišču.

Hkrati vas opozarjamo, da morajo biti voščine neoporečne kvalitete (suhe, brez vsebnosti trdega medu ali cvetnega prahu, brez gnilobe in plesni) ter primerno zapakirane.

Obenem vas obveščamo, da še nadalje odkupujemo vse količine medu, cvetnega prahu in propolisa, ki ustrezajo Jus standardu ter internim normativom hp Medex.

DE-Kooperacija

Boris Slavec

ČEBELARJENJE V ČRNI GORI

Ivan ESENKO

Novembra letos sem obiskal kot pospeševalec čebelarstva čebelarje v Črni gori. Obisk je bil v sklopu dejavnosti Gospodarske zbornice Slovenije, tema obiska pa ni bila samo čebelarstvo, ampak tudi druge kmetijsko-živilno-rejske dejavnosti. Da je čebelarstvo vsesplošno zanimiva dejavnost, se je pokazalo tudi v Črni gori. Od vseh razgovorov, ki so se razvili na Gospodarski zbornici Črne gore, je ravno čebelarstvo pritegnilo največ zanimanja črnogorskih partnerjev. Po razgovorih sem predlagal ogled na terenu in se predstavil kot »oko Medexa«. Dejal sem, da bi mi slika čebelarstva v tej republiki najbolj prikazalo praktično delo in ne zgolj razgovori za štirimi stenami. Tako sem imel naslednji dan priložnost napasti čebelarke oči, ko sem obiskal čebelarje v okolici Titograda. Ugotovil sem dovolj zanimivega pri tamkajšnjem čebelarstvu, kar bom opisal v naslednjih vrsticah.

Črna gora ima obilo surovin. V razdalji 100 km lahko čebelarji izkoriščajo čebeljo pašo 10 mesecev v letu. Zazimovanje če-

bel v Črni gori je precej drugačno kot pri nas, saj izletavajo čebele v tem delu Jugoslavije celo v zimskih mesecih. Zimske zaloge v panjih, ki sem jih pregledoval, so se gibale okrog 5 kg in še to je bil pravi med, ne sladkor. Čebelarji v Črni gori na splošno malo uporabljajo sladkor, vsaj v primorju. Med v Črni gori je kvaliteten. Vsebuje malo vode, je gost, viskoznost bi lahko primerjal s smolo. Najbolj pogosta paša je žajbelj (črnogorsko pelin), hoja in jesenska resa. Torej so že sorte medu takšne, da jih po ceni uvrščamo v najvišje. Črnogorski kras preprečuje, da bi se panji na eni paši napolnili v nekaj dneh z medom, kot je to moč pri nas na hoji in v panonski nižini (akacija, sončnica, oljna repica). Zato pa je ta med toliko bolj kvaliteten; domačini mu pravijo »med sa kamena«.

Pasma čebel je kranjska, precej občuten je pa že tudi vpliv italijanske. V Črni gori je poznana »sjenička čebela«, to je naravni križanec med obema pasmama, ki se tam mešata, in se odlikuje

(nadaljevanje prihodnjič)

VOSEK — STALEN PROBLEM ZA ČEBELARJE ZAČETNIKE

RUDI BRAJDIH

Skoraj ga ni čebelarja začetnika, da ne bi tarnal, kako priti do voska ali izdelanih satov. To je tudi razumljivo, saj si pri današnjih cenah redkokateri čebelar začetnik lahko privošči nakup vseh čebelarskih potrebščin in seveda tudi satnic. Na trgu so le malokdaj v prosti prodaji.

Zato menim, da ne bo odveč, če za mlade čebelarje — začetnike ponovno nekaj napišemo o pridobivanju voska.

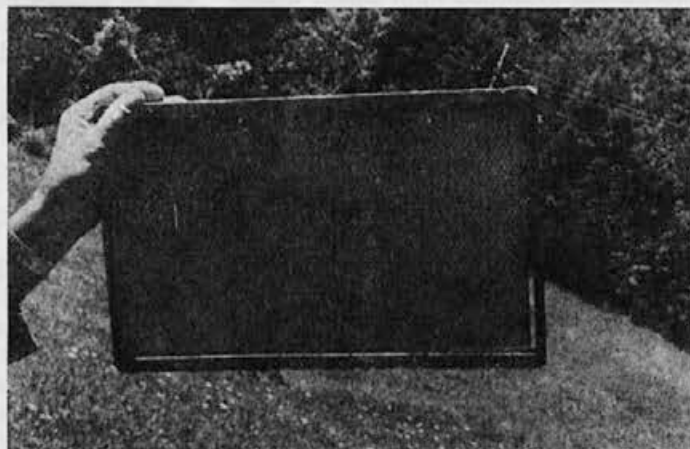
Moj namen ni strokovno opisati vse podrobnosti o pridelavi in predelavi voska, marveč samo povedati nekaj praktičnih izkušenj.

No, bo pa le dobro, če poznamo vsaj osnovno: kdaj in kako čebele pridobivajo vosek. Pri 11.—12. dnevu starosti popuščajo krmilne žleze, med 12.—18. dnem starosti pa se razvijajo in delujejo voskovne žleze, ki so pod trebušnimi deli zadkovih obročkov. Voskovne žleze imajo čebele delavke. Skozi odprtine zadkovih obročkov oddajajo poseben izloček v tekočem stanju, ki se na zraku strdi v dro-

bne voščene ploščice, nakar jih čebele obdelajo in vgradijo.

Ne smemo pozabiti, da je osnovni pogoj za pridobivanje voska dobra bera in veliko število čebel. V takih pogojih torej lahko mirne duše dodamo družini zaželeno število satnic v izdelavo, ne da bi se pri tem bali, da bomo prikrajšani pri pridelku medu. Vedeti moramo, da čebele pri predelavi nektarja izločajo vosek, pa če smo jim dali satnice v graditev ali ne. O tem se lahko prepričamo ob vsaki dobri paši, zlasti spomladi. Če kasnimo z dajanjem satnic in pregledamo drobir ali drugo na dnu panja, bomo tam z lahkoto videli snežnobeke ploščice. To nam očitno dokazuje tudi vsakokratna dobra paša, ko nam čebele naredijo razne voščene prizidke na plodiščih, ob izdatni paši pa tudi na mediščnih satnikih. Take prizidke skrbno odstranimo s pleskarsko lopatico in jih shranimo v najlonsko vrečko, da vešča ne more do njih. Če je le mogoče, odstranimo tudi vse prizidke v notranjosti pa-

Nekateri prevaževalci žičijo satnike v obliki črke X.

nja. Če tega ni mogoče ob bežnem pregledu spomladi in poleti, moramo pa panj temeljito očistiti ob zadnjem jesenskem pregledu, ko urejamo gnezdo za prezimovanje. Takrat gotovo nabereмо kepico voska. Ne smemo pozabiti starega slovenskega pregovora, ki pravi: »Zrno do zrna pogacha«. Za čebelarja pa velja: »Kepica do kepice satnica«.

V zadnjih letih veliko uporabljamo gradilne satnike, predvsem zaradi varoe. Tudi ta nam pripomore k večji pridelavi voska. Nekateri čebelarji ob izrezovanju zaležene, pokrite trotovine zavržejo vse skupaj. Menim, da je to napačno, kajti z malo več truda se da tudi ta vosek koristno spraviti, pa naj si bo s sončnim topilnikom ali kako drugače. Sončni topilnik bi moral biti sestavni del vsakega čebelarstva. Kako prav pride po točenju, ko operemo pokrovce in jih damo v topilnik! Iz tega dobimo pristen zlatorumen vosek.

Ni davno tega, ko sem srečal čebelarja, ki mi je zatrjeval, da porabijo čebele 10 kg medu za izdelavo 1 kg voska. Pojasnil sem mu, kako sodobne ugotovitve zagotavljajo, da temu ni tako. Obrazložil sem mu preizkus, ki sem ga napravil leta 1955. Prav na začetku akacijeve paše sem izbral dve približno enako močni družini. Prvi sem pustil v plodišču samo en sat z matico in ji dodal 9 satnic. Drugo satovje sem dal v medišče. Drugi družini sem pa dodal 2 satnici v medišče (v medišču namreč čebele gradijo zelo lepo satovje). Ob koncu paše nisem točil nič manj iz družine, ki sem ji dodal 9 satnic kot iz druge, ki jem ji dodal 2 satnici. Poudariti hočem, da pri nekaterih

čebelarjih še vedno prevladuje prepričanje, da porabijo čebele za izdelavo satovja veliko medu, kar pa ne drži popolnoma. V času satnega razvoja se čebele bolje hranijo, zato tudi izločajo več voska.

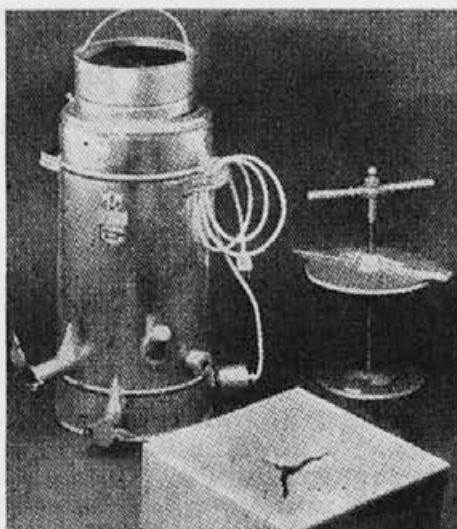
Ne smemo pozabiti še glavne poti, ki nas vodijo do pridobivanja voska. To je prekuhavanje starejših ali pa tudi novih, delno poškodovanih ali slabo zgrajenih satov. Pri jesenskem sortiranju satovja se moramo v celoti otresti bojazni, da ne bomo imeli spomladi dovolj satovja za napolnitev medišč in nikar ne obračajmo in ne ogledujemo satov, češ saj za v medišče je še dober. Staro pravilo pravi, da moramo obnoviti vsako leto najmanj četrtino satovja, toda če smo v stiski z voskom, raje prekuhajmo več kot manj, kajti vedeti moramo, da iz vsakega starega sata dobimo nekaj več voska, kot ga potrebujemo za eno satnico. Vedno ga več pridelam, kot ga uporabim za lastne potrebe. Ne smemo pozabiti tudi tega, da s prekuhavanjem starih satov in ožiganjem satnikov uničujemo trose noseme in druge viruse. Tako pridobljen vosek bo neoporečno čist in se nam ni treba bati, da se bodo čebele »otepale« satnic, niti da se bodo začele graditi trotovske celice bo do raztezale kot zastori ali pa da ob gornji letvici zaradi raztezanja, kot se dogaja pri satnicah, ki smo jim dodali parafin. Torej le pogumno, mladi čebelarji! V nekaj letih boste imeli voska še več kot za lastne potrebe; če pa pri tem delu nimate prakse ali naletite na težave, obrnite se na nas, starejše, saj vam bomo radi pomagali, pa naj bo z nasveti ali pa tudi s praktičnim delom.

KAKO SKUHAMO VOŠČINE DOMA

JOZE GRABRIJAN

Naj povem, da to delo sicer ni prijetno in zato se izplača samo večjim čebelarjem. Mnogo čebelarjev ima doma zaradi drugih potreb del ali večji del potrebnega orodja. To je kotel za kuho, še eden za pripravo tople vode, ki ga lahko zamenja štedilnik z velikim loncem, čistilnik, to je posoda s premerom 30 cm, visoka okrog 80 cm, s pipo na spodnjem delu, in preša, kakršno rabimo za prešanje sadja za sadjevec ali grozdja za vino. Prešni koš naj ima okrog 30 cm premera. Če je ta prevelik, ne moremo tako temeljito izprešati voščin in izkoristek je slabši. Potem potrebujemo še nekaj posode, s katero nalivamo kuhane voščine iz kotla v prešo, drugo, s katero strežemo pod prešo in izlivamo v čistilnik, posodo za posnemanje voska, to je lahko emajliran krožnik, ki mu iz žice napravimo roč, pa nekaj vedr, za odnašanje umazane vode iz čistilnika in za donajanje tople in mrzle vode. Notranjost prešnega koša obložimo z vrečo iz močnega, najbolje domačega ali sintetičnega blaga. Za kuhanje si vse lepo pripravimo. Pri tem naj opozorim, da se izogibajmo železne posode, posebno kotla: ta naj bo aluminijast ali pocinjen, kajti železo vosek potemni in potem nimamo lepega voska, ki naj bi bil lepe, sončne barve.

Kuhati začnemo tako, da damo v kotel eno tretjino vode; nato damo drugo tretjino voščin, tretja tretjina kotla pa je prosta, kajti vsebina mora intenzivno vreti dvajset minut in rada kipi, zato jo moramo neprestano mešati. Za primer, da nam ne bi izkipelo, imejmo pripravljeno posodo z mrzlo vodo, da kipenje lahko ustavimo. Po dvajsetminutnem vretju, ko so se voščine temeljito razkrojile, jih damo v prešo, ki jo napolnimo, zavijamo vrečo in pokrijemo s pokrovom

Sodoben električni topilnik za vosek

koša. Nato začnemo privijati prešo. Odtokajočo vsebino izlivamo v čistilnik. V kotel dodamo vročo vodo in voščine in delo nadaljujemo. Vse to delamo v toplem, zaprtem prostoru. Čistilnik pa še posebej ovijemo s staro odejo in povežemo, da čimbolj obdrži toploto. Ko se čistilnik napolni, po izlivanju nekaj časa počakamo in nato lahko spodaj na pipo odtočimo vodo. Vedeti moramo, da se vsebina, ki je med kuho pomešana z vodo kakor tudi med prešanjem, v čistilniku loči; voda, ki je razmeroma umazana in težja, gre na dno, vosek pa gre na vrh. Po končanem kuhanju pa vosek še operemo ali očistimo, to je, odcedimo umazano vodo in v čistilnik nalivamo čisto, vrelo vodo. Ko menimo, da je čiščenje zadovoljilo našo zahtevo po čistem vosku, čistilnik pokrijemo za eno uro. Takrat se pripravimo za posnemanje. To je pa lepa vama v posodo, v katero damo malo mrzle ali mlačne vode. Ko je posoda polna, jo damo ohladiti. Vosek ima

lastnost, da se ohlajen nekoliko skrči in ga po navadi lahko dobimo iz posode. Vendar se izogibajmo visoke

posode (loncev), ampak uporabimo kozico, umivalnik, plastičen ali lesen škaaf ali podobno.

DIMLJENJE ČEBEL PROTI VAROZI OB POKRITI ZALEGI

TONE KRIVEC

V iskanju najrazličnejših načinov pri zatiranju varoze je morda zanimiv in vreden zapisa tudi način, ki ga uporabljajo nekateri čebelarji v vzhodni Srbiji, povzeli pa so ga po romunskih čebelarjih. Za metodo dimljenja, kot je zapisana v nadaljevanju tega teksta, sem izvedel od nekega vojvodinskega čebelarja na čebelarskem posvetovanju v Zagrebu. Ker menim, da je vsaka izkušnja pri zatiranju te nevarne bolezni dobrodošla in ker takega zatiranja varoze še nisem zasledil zapisanega v našem glasilu, ga posredujem slovenskim čebelarjem v razmislek in morda kot koristno napotilo, ki ga je vredno poizkusiti. Opisani način dimljenja se sicer izvaja v LR panjih, ni pa rečeno, da ga ne bi mogli uporabiti tudi čebelarji, ki čebelarijo v AŽ panjih. Seveda bi ga bilo potrebno nekoliko prilagoditi za AŽ panj.

Plinjenje je opraviti takoj po točenu v glavni paši, če pa imajo čebelarji to srečo, da čebelarijo v krajih, kjer je več izdatnih paš, pa takoj po akacijevi paši.

Panj pripravimo za dimljenje takole:

Ko iz zgornje naklade LR panja (v AŽ panju bi bilo to iz medišča) pobereмо polne sate medu, ki jih bomo iztočili, vanjo iz spodnje naklade (plodišča) prestavimo vse sate s pokrito zalego s čebelami vred. V spodnji dve nakladi pa namesto satov s pokrito zalego vstavimo iztočene prazne sate in eno ali dve satnici. Sate z odkrito zalego, kjer je tudi matica,

pustimo v plodišču. Zdaj nakladi s pokrito in odkrito zalego ločimo s pregradno desko, tako da dobimo v bistvu dve družini. Zgornji nakladi namestimo izletno odprtino. Vse pašne čebele izletijo in se vrnejo v spodnji del panja.

Naslednji dan vsadimo gornji družini, kjer je pokrita zalega, zrel matičnik ter ji dodamo sladkorno raztopino; spodnjo družino, kjer so odkrita zalega, matica in čebele, pa plinimo z enim od sredstev za zatiranje varoze. Ker v spodnjem delu panja ni pokrite zalege, plinjenje učinkuje na vse čebele v družini, tako da je možnost uničenja večine varoze zelo velika.

Po približno 14 dneh se v zgodnji, nakladi, kjer smo pustili pokrito zalego in zrel matičnik, izleže mlada matica ter vse čebele. Kot ugotovimo, da je mlada matica že opravila svoj svatovski polet in da že zalega, nastopi čas, da plinimo še zgornji del panja, saj tudi v zgornji nakladi ni nobene pokrite zalege več. Tako dosežemo s plinjenjem enak učinek, kot smo ga prej dosegli v spodnjem delu panja. Po plinjenju odstranimo pregradno desko, staro matico odstranimo ter združimo obe družini.

Tako smo sredi najburnejšega razvoja družine uspešno zatrli razvoj varoze, družini menjali matico ter tako poskrbeli, da družina to leto ne bo več rojila. Hkrati imamo tudi močno družino, ki bo dodobra izkoristila morebitno pašo na smreki in kasneje na kostanju:

AFRIKANIZIRANE ČEBELE V BRAZILJI

Afrikanizirane čebele so zaradi eksperimentiranja pripeljali v Brazilijo leta 1956. Eno leto pozneje je zaradi nepazljivosti čebelarjev ušlo 25 rojev. Leta, ki so temu sledila, lahko imenujemo »čas afrikanizacije«.

Po tem dogodku je bilo precej nesreč zaradi teh čebel, ki so po naravi zelo agresivne. Čebelarji, ki so ujeli kak roj teh čebel, so poskusili z njimi delati tako, kot s svojimi, evropskimi čebelami, vendar jim to ni uspelo. Ker so do čebelnjakov lahko prišle tudi domače živali, je prišlo do poginov in celo do človeških žrtev, ki so jih povzročile te čebele. Da je bil problem še večji, so ljudje s svojim pretiravanjem povzročali paniko. Znani so nekateri primeri. Roj čebel se je naselil pod streho na neki hiši na podeželju. Ženska, ki je to opazila, se je zbala za življenje svojih otrok in za svoje, ker je slišala preveč neresničnih zgodb o teh čebelah — morilkah. Ravnala je popolnoma narobe. Naredila je namreč majhno bakljo in poskušala sežgati čebele brez kakršnekoli zaščitne obleke. Čebele so se seveda vznemirile in do smrti opikale žensko ter večino domačih živali, ki so bile na dvorišču, sina pa so še pravočasno prepegljali v bolnišnico v Sao Paulo.

Taki primeri so bili precej pogosti, saj so bile te čebele v očeh prebivalcev morilke.

Sicer pa so afriške čebele podobne zunanost kot evropske, le da so malo manjše. Te čebele so prilagojene življenju v tropski Afriki, kjer so bile tisoče let v nevarnosti za svoj obstoj, ker jih je človek ropal tako, da jih je ali zažgal, ali pa zadimil. To je vplivalo na naraščanje njihove agresivnosti.

Odkrili pa so način, ki je omogočil čebelarjem, da so te čebele adaptirali na zelo visoke bere in manjšo agresivnost. To se jim je posrečilo tako, da so v panjih z afrikaniziranimi čebelami zamenjali matice z neoplojenimi italijanskimi maticami. Tako so dobili čebele z intermediarnimi lastnostmi, ki so bile zelo močno produktivne in opazno manj agresivne kot čiste afrikanizirane čebele.

Čebelarški laboratorij je letno vzgojil 2300 matic, ki so bile potrebne za takšna čebelarjenja. S tem se je začela »faza adaptacije« afrikaniziranih čebel.

Medtem so čebelarji razvili več praktičnih ukrepov, s čimer se je močno povečala njihova zmožnost kontrole te vrste čebel. Najprej so začeli oblačiti boljšo zaščitno obleko, ki je bila narejena iz močnega in trpežnega materiala, navadno bele barve. Začeli so nositi tudi boljše čevlje, narejene iz gladkega, svetlega usnja. Drugo pomembno načelo je pravilno se približati čebelam. Čebelar, ki dela s to vrsto čebel, se ne sme ničesar dotakniti ali odpirati panjev prej, preden jih močno ne zadimi in tako delno pomiri. Vsak premik mora biti previden, pravilen in natančen. Pomembno je tudi, da so družine čim hitreje pregledane. Uspeh dela je pri afrikaniziranih čebelah v precejšnji meri odvisen od efekta dimljenja. Tako so brazilski čebelarji razvili večje in učinkovitejše kadilnike, s katerimi lažje umirjajo preveč agresivne čebele. Panji morajo stati na trdnih, samostojnih stojiščih in med njimi naj bi bilo 2—4 metre prostora. To je pomembno zato, ker že najmanjša vibracija lahko sproži obrambni refleks pri čebelah tudi iz sosednjih panjev.

Idealno bi torej bilo, če bi čebelar nadziral hkrati vse panje, kar pa seveda ni mogoče. Afrikanizirane čebele imajo zelo dobro razvit sistem za medsebojno opozarjanje na nevarnost. To je tako imenovani »alarmni vonj«, s katerim opozarjajo druge čebele v bližini na nevarnost.

Čebelnjak s takimi čebelami mora biti tudi pravilno postavljen, to je dovolj oddaljen od naseljenih hiš in od krajev, kamor imajo dostop domače živali. Na odprtem polju mora ta razdalja znašati minimalno 200 metrov, lahko pa je manjša, če je čebelnjak pravilno zavarovan.

Zaslon iz drevja ali grmovja okrog čebelnjaka ali kraja, kjer so panji postavljeni, je dovolj za omejitev izletavanja čebel in s tem za zmanjšanje nevarnosti. Tudi domače živali so tako navadno dovolj izolirane od čebel, da ni večjih problemov. Vseeno pa moramo preprečiti vsako vznemirjanje čebel. Univerza v San Pedru ima tako z drevjem in grmovjem izolirane čebele, ki so postavljene neposredno za samo zgradbo, pa vseeno ne motijo študentov in osebja pri vsakdanjem delu.

Čebelarji so tudi ugotovili, da grmovje, nasajeno med posameznimi panji (panji so nakladni na samostojnih stojiščih), reducira agresivnost čebel verjetno zaradi tega, ker prekinja in spreminja linije leta in ker čebele vizualno moti pri iskanju povzročitelja motenja. Največji efekt se doseže, če je grmovje in drevje visoko od 1,5 do 2 metra, to je približno do višine človeka.

Delu z afrikaniziranimi čebelami se moramo ogibati ob pomanjkanju, ko začnejo ropati, ker so takrat še posebno občutljive.

To vrsto čebel moramo imeti vedno v večjih družinah, ker namreč manjše družine zelo rade rojijo. Takrat, ko paše še ni, jih moramo nujno krmiti, da zmanjšamo možnost rojenja. Ta je manjša pri večjih družin-

nah. V panju mora biti vedno dovolj prostora, da se možnost rojenja čim bolj zmanjša. Sicer pa te čebele navadno zrojijo le, če je družina majhna. Večje družine so precej stabilnejše celo od ekvivalentnih družin evropskih čebel.

PREDNOSTI AFRIKANIZIRANIH ČEBEL

Zdaj, ko so se brazilski čebelarji navadili na delo z afrikaniziranimi čebelami, tudi spoznavajo njihove prednosti. Te čebele naberejo precej več medu kot njihove evropske vrstnice.

Upoštevaty je treba seveda, da gre tu za čebele, ki najbolj delajo v tropskem podnebjju. Pri preizkušanju produktivnosti so brazilski strokovnjaki dobili naslednje rezultate: v 45 dneh so nabrale čebele:

- afrikanizirane čebele 42 kg medu
- nemške čebele 16 kg medu
- italijanske čebele 12 kg medu

V preizkusu so bile seveda enako velike družine in so bili pogoji enaki. Vidimo lahko, da so afrikanizirane čebele precej bolj produktivne od svojih evropskih vrstnic.

Brazilski čebelarji so tudi ugotovili, da lahko z afrikaniziranimi čebelami pridelajo med tudi na področjih, ki do zdaj niso bila uporabna za čebelarje, kjer so čebele komaj preživele. Tako so na primer iz pokrajine Pernambuco, ki je bila dotlej za čebelarje manj pomembna, izvozili leta 1973 80 ton kvalitetnega medu.

Vidimo lahko, da je produktivnost res presenetljiva, kar je posledica tega, da afrikanizirane čebele začnejo izletavati precej prej kot evropske in izletavajo precej močnejše ter tako izkoristijo nektar, ki so ga rastline izločile čez noč.

BRAZILSKO ČEBELARSTVO DANES

Danes je brazilsko čebelarstvo zelo uspešno. Zadnjih nekaj let sta postala

med in matični mleček zelo iskano blago na brazilskem tržišču, cene pa so temu primerno visoke; 1 kg medu stane v našem denarju približno 650 din. Povzročitelj (4 dol.) teh visokih cen je gibanje »nazaj k naravi«, ki se je v zadnjih letih močno okrepilo.

V Braziliji se vse več ljudi tudi amatersko ukvarja s čebelarstvom kot hobijem. Raznim čebelarским združenjem se pridružuje vse več ljudi. Na nekem srečanju združenja »Associação Modelo d'Apicultura (AMA) v Sao Paulu se je zbralo preko tisoč članov, kar je zavidljivo visoka številka.

Čebelarstvo opremo, ki jo je bilo včasih zelo težko dobiti, izdeluje danes več izdelovalcev. Razvili so tudi več novosti, kot je na primer panj, ki je narejen iz fibreglasa. Taki panji so po njihovih izkušnjah precej odpornejši in trajnejši od lesenih, ki so danes večinoma v rabi.

Čebelarji tudi vztrajno raziskujejo nova področja, ki bi bila primerna za uporabo. Na nesrečo se v Braziliji precej razvija pridelovanje sladkorne pese, ki jo predelujejo v alkohol in ga dodajajo v naftne derivate; te uporabljajo kot goriva. To je še posebej močno razvito v okrožju Sao

Paolo. Precej pa se je povečalo nasažanje plantaž pomaranč in evkaliptusa, kar je čebelarjem pomagalo iz zagate in zdaj vozijo svoje čebele na te plantaže.

Prevažanje afrikaniziranih čebel je sicer enako kot prevoz evropskih čebel, le da je pri afrikaniziranih čebelah potrebno precej več natančnosti in se delo bolj zavleče kot pri naših domačih čebelah.

Tudi brazilska javnost se zdaj do afrikaniziranih čebel obnaša bolj tolerantno in jih sprejema kot del narave. Brazilska vlada je zelo podprla napore svojih čebelarjev pri njihovem delu. Čebelarjem, ki imajo posebno obilne pridelke, podeljuje denarne nagrade in jih podpira pri nadaljnjem delu. Organizirano je tudi učenje čebelarstva v okviru veterinarskih in agronomskih šol; organizirajo pa tudi čebelarške tečaje.

Na kratko povedano: brazilski čebelarji in vlada se zavzemajo za to, da bi tudi druge srednjeameriške države sledile njenemu zgledu in bi tako afrikanizirane čebele postale prednost, ne pa problem, kot so bile do zdaj.

*Prevod iz ABJ
Jože Bregar ml.*

POJAV NOSEMAVOSTI V AVSTRALIJI

GRAHAM KLEINSCHMIDT

Nosema je čebelji parazit, ki se razmnožuje v sami čebeli. To razmnoževanje je lahko hitro ali počasno (Fantham in drugi, 1912, Trapmann 1920, citira Doull 1961).

V večini panjev je razmnoževanje parazita počasno. Izbrani panji, za katere so menili, da v njih ni spor noseme, so te spore v resnici imeli. Če je preiskovano število panjev dovolj veliko, je parazite lahko najti. Hitro razmnoževanje pomeni milijonsko število spor na posamezno če-

belo. To stopnjo bolezni lahko identificiramo z vizualno opaženimi simptomi, vendar vizualna identifikacija bolezni ni vedno mogoča. Pogosto odkrije okužbo šele slaba bera in mikroskopska preiskava čebel, ki temu sledi.

Parazit nosema živi na želodčni povrhnjici, kar zavira normalno delovanje celic. Čebele, ki imajo na razpolago kvalitetno pašo, ne zbolijo. Populacija obolelih čebel, ki imajo na razpolago pašo slabe kvalitete, pa

hitro upada in to zaradi zmanjševanja življenjske dobe čebel.

Če imajo čebele na razpolago dobro pašo, povzroča hitra rast števila čebel zmanjševanje vsebnosti proteinov v telesu. Hitro rojevanje mladih čebel kompenzira odmiranje čebel, ki so okužene z nosemo, tako da naključni opazovalec sploh ne opazi, da je bolezen v panju.

Če pa je razvoj čebelje družine počasen, je vsebnost proteinov v telesu zaradi majhne porabe velika in rojevanje mladih čebel ne nadomešča odmiranja čebel zaradi noseme. Moč panja zato upada in bere so skromne.

Odstotek okuženih čebel v panju je večji pozimi kot poleti, ker je število poletov čebel pozimi precej manjše kot poleti (De Roth 1979). Zimsko mirovanje čebel povzroča širjenje bolezni v panju. To zimsko mirovanje poveča stopnjo okuženja. Zaradi večjega števila okuženih čebel v panju pride do stresne reakcije posameznih čebel, to pa povzroča porušenje normalnega obnašanja celotne družine. Redno odpiranje panja ob mrzlem vremenu lahko povzroči večjo prekinitev dejavnosti družine in ker so tedaj čebele izpostavljene povečani okužbi z nosemo, je to verjeten vzrok za pojav rednih zimskih izbruhov bolezni.

Če ima čebela 1000 do 100.000 spor noseme, povzroči to hudo infekcijo v teku enega meseca (Furgala 1962). Nekatere matice te hude okužbe preživijo, veliko pa jih pogine. Matice v družinah, v katerih je veliko čebel delavk okuženih, često poginejo (Kleinschmidt in Gahan, 1983).

Redno preučevanje te bolezni v Queenslandu od leta 1973 dalje je pokazalo, da se redno pojavljajo naslednje faze bolezni, ki se hitro razmnožuje:

a) Poleti se število spor zmanjša in boleznj sploh ne opazimo.

b) Pozimi se stopnja okužbe z nosemo v večini panjev poveča. V še-

stih tednih se število spor v čebeli poveča od prvotne vrednosti pod sto tisoč na več kot milijon spor, v nekaterih panjih pa v dveh mesecih celo na tri do sedem milijonov na čebelo. Praviloma imajo panji, ki jih pozimi odpiramo, največje število spor na čebelo. Tedensko odpiranje panjev zaradi dodajanja proteinske hrane zarodu je koristno, vendar to povečuje okužbo z nosemo.

c) Pri čebelah, ki nabirajo med od sredine julija, je vrhunec okužbe z nosemo v začetku septembra. Če je na razpolago dovolj cvetnega prahu, vpliva okužbe na populacijo ni opaziti, če pa tega primanjkuje, je zmanjšanje družine očitno.

d) Družine, ki nabirajo med od sredine aprila, imajo na koncu maja meseca več kot milijon spor na čebelo in to število ostane do konca septembra. V juliju imajo čebele v večini panjev več kot tri milijone spor.

Čebelarji bi morali pričakovati, da poznojesenski in zimski poleti čebel, ko pride do odpiranja panja, povzročajo veliko povečanje spor noseme pri čebelah. Če poleg tega primanjkuje cvetnega prahu, število novih poleženih čebel ne more kompenzirati njihovega umiranja zaradi okužbe in število čebel v družini močno pade. Če je cvetnega prahu dovolj, velika rodovitnost matic kompenzira povečanje smrtnosti čebel zaradi noseme in zato vpliva boleznj v družini sploh ne opazimo.

Povzetek: Če je odziv družin počasen, če ne dajejo pričakovanega pridelka in če mlade matice umirajo, je temu vzrok nosema in to v štadiju hitrega razmnoževanja.

Kar zadeva zimsko obdobje, je treba vedeti, da v primeru majhne rodovitnosti matic nosema več mesecev zmanjšuje moč družine; včasih povzroča tudi močno umrljivost čebel.

Uporabe fumaligina za preprečevanje bolezni ne priporočajo. Uporaba fumaligina daje sicer odlične rezultate, vendar ta uporaba pozimi pri čebelarjih v Avstraliji ni v navadi. Tretiranje s fumaliginom med razvojem družine, njene rasti in vzgoje mačic je lahko koristna. Toda na zimski paši (tedaj je v Avstraliji poletje — op. prev.) kvalitetne pridelke omogoča le toplo vreme in navade rejcev, kot so na primer redna menjava satovja in fumigacija z očetno kislino.

LITERATURA

- De Roth L. (1979) Prevention of nosema disease of winterised colonies. Austral. Bee Journal 120, 704—708.
- Doull K. (1961) A theory of the causes of development of epizootics of nosema disease of the honey bee. J. Ins. Path. 3, 297—309.
- Furgala B. (1962) The effect of the intensity of nosema inoculation on queen supercedure in the honey bee. Apis mellifera Linnaeus J. Ins. Path. 4, 429—431.
- Kleinschmidt G. in Gahan P. (1983) Advantages and disadvantages of supplementary feeding honey bees. Pripravljeno za objavo v Australasian Beekeeper.

GOZDOVI ŠE DOLGO PAŠNA BAZA NAŠIH ČEBEL?

STANE SAJEVEC

Napredovanje »zelenih kuge«, ki uničuje gozdove po Evropi, zlasti v skandinavskih deželah, ZR Nemčiji, Čehoslovaški, Švici, Avstriji in drugod, se širi tudi k nam in mori dreve tudi po naših gozdovih. Kaj povzroča »zeleno krgo«? To so zlasti škodljivi dimi in njihove primesi iz industrijskih naprav, avtomobilov in strojev z eksplozivnimi motorji na naftne derivate, kar načenja zdravstveno stanje nekaterih, posebej občutljivih drevesnih vrst, posebno jelke ali hoje, bresta in tudi že smreke. Naš kostanj pa uničuje gliva, ki povzroča odmiranje skorje in s tem celih dreves. Gozdarji trdijo, da pomaga to glivo širiti tudi čebela, kar smo že brali v našem listu.

Uničevalec gozdov in drevja je še prekomerno naseljena in prerazmnožena divjad, česar si lovci ne dajo dopovedati in škodljive posledice, ki jih povzroča divjad so že tolikšne, da lovci niso več zmožni iz lastnih skladov poravnati oškodovancem škodo, ki jo uveljavljajo.

Po notranjskih gozdovih in na Krašu uničujejo gozdne sestojce tudi na-

ravne katastrofe po žledu (ledenem oklepu na drevju).

Posegi in nameščanje turistično-športnih in rekreacijskih objektov na gozdna območja tudi izkrčujejo in s tem uničujejo gozdove.

Po poraslosti z gozdovi je Slovenija na tretjem mestu v Evropi, pred njo sta samo še Finska in Švedska. Slovenijo pokriva milijon hektarjev gozdov ali skoraj polovica površine Slovenije (44,4 odstotka). Od te površine imamo pri nas 22 tisoč hektarjev poškodovanih gozdov, 50 tisoč hektarjev pa je zavoljo onesnaženega zraka v slabem stanju in s tem tudi biotehnično manj produktivnih.

KATERA OBMOČJA V SLOVENIJI SO NAJBOLJ OGRŽENA?

Med ta območja sodijo predvsem primestni gozdovi s kotlinsko klimo, okolica Celja, Jesenic, Kidričevega, Zasavje, Mežiška dolina in Maribor z bližnjo okolico. V teh območjih je koncentrirana velika industrija s svojimi onesnaževalci in tudi indivi-

dualna kurišča prispevajo svoj delež k temu s kurjenjem zlasti premoga in kurilnega olja v mestnih naseljih.

Slovenska zveza gozdarskih inženirjev in tehnikov in lesarji s svojimi področnimi društvi se intenzivno vključujejo v akcijo, da bi se javnost, zlasti pa šolska mladina, zavedela pomena in vrednosti gozdov, varovanja gozdov in njihovega ohranjanja. Vključujejo jih v jesenska in spomladanska pogozdovalna dela. Vabijo javnost in šolarje na izlete po gozdnih učnih stezah v bližini mest, kjer imajo take poti opremljene z oznakami drevja in tudi učno brošuro.

Leto 1975 je bilo eno najslabših pašnih let na gozdnem drevju in takrat je glasilo avstrijski čebelarjev poročalo, da so iz nektarnih izvorov natočili in pridelali le 1/5 ali 20 od-

stotkov medu od poprečnih letin gozdnih paš pri njih. Taki podatki za Slovenijo niso bili objavljeni, čeprav smo mi čebelarji ta upadek podobno čutili v svojih panjih kot avstrijski čebelarji.

Slovenski čebelarji se bomo morali s svojimi prizadevanji in znanjem v prihodnje še bolj vključevati v ohranjanje in izboljševanje čebelje paše na širši, množičnejši osnovi, zlasti v sodelovanju z gozdarji, saj daje gozd našim čebelam odlične in obilne paše. Tudi drugih virov ne bi smeli zanemarjati, vendar daje slovenskim čebelarjem največ medu predvsem gozd s svojimi sestoji, s posredniki in stopnjo njihovega pojavljanja ter razmnoževanja. Morali bomo biti bolj aktivni pri prognostični dejavnosti na širših območjih naših gozdov.

OB DVESTOTI OBLETNICI GLAVARJEVE SMRTI

PETER PAVEL GLAVAR, LANŠPREŠKI GOSPOD

JOZE ZUPAN

Čas je včasih neusmiljen. V pozabo tone celo tisto, kar je pomenilo veliko vrednoto v določeni dobi. Toda le navidezno. Saj človek, ki se je s svojim delom zapisal v zgodovino, ne more biti pozabljen.

To velja tudi za Petra Pavla Glavarja, začetnika slovenske strokovne književnosti, čebelarja in borca za napredek slovenskega človeka. S svojim delom se je Peter Pavel Glavar zapisal predvsem v dva kraja: Komendo in Lanšprež. V Lanšprežu, v grajski kapeli, je Peter Pavel Glavar tudi pokopan. Prav po njegovem zadnjem bivališču bi sodili, da je Glavar pozabljen. 200-letnica Glavarjeve smrti pa je zdramila vse, ki so bili kakorkoli povezani z Glavarjevim imenom. Komenda, kraj Glavarjevega otroštva in prvega službovanja, je že zdavnaj po-

kazala, da se zaveda Glavarjevega pomena in s spoštovanjem gleda na sadove njegovega dela. Tudi čebelarški muzej v Radovljici je postavil velikemu čebelarju dostojno mesto. Živ spomin nanj je pred nekaj leti obudila knjiga Ob 200-letnici pisane besede o slovenskem čebelarstvu. Predramila se je tudi Mirenska dolina — čebelarska družina Mirna-Sentrupert je že pred leti opozarjala na pomembno Glavarjevo obletnico. Tako bo počastitev spomina s spominsko sobo v Kmečkem muzeju na Veseli gori pri Sentrupertu, slovenski čebelarji pa bodo na stavbi odkrili spominsko ploščo. In morda bo čez nekaj let tudi Glavarjevo zadnje bivališče dobilo lepšo podobo.

Ob spominu na Glavarja pa so obudili tudi spomine na začetke čebe-

larstva v Mirenski dolini — v 20. stoletju. Med vsemi imeni je najbolj živ spomin na šentruperška nadučitelja Aleksandra Lunačka. Ob petdesetletnici njegove smrti znova obujamo njegovo življenjsko moč. Iz nje črpajo tudi tisti čebelarji, ki so mu ostali zvesti od vsega začetka, Ni jih veliko, a dovolj, da zasejejo ljubezen do čebel tudi med prihodnje rodove.

PETER PAVEL GLAVAR, LANŠPREŠKI GOSPOD

Politične, gospodarske in kulturne razmere so bile za Slovence takrat, ko je začel svojo življenjsko pot Peter Pavel Glavar, zelo neugodne. Bili smo brez svojega plemstva, meščanstva in izobraženstva in slovenski jezik je bil le jezik podložnikov.

Vendar je prav v Glavarjevem obdobju fevdalni red slabel, postopoma se je uveljavljala v družbi nova miselnost in novo kulturno gibanje, razsvetljenstvo. Številna odkritja so pojasnjevala mnoge dotedanje skrivnosti narave in človeka. Vse to je spodbudilo spoznanje, da z razumom lahko razlagamo številne pojave v življenju in se dokopljemo do odkritij, ki pripomorejo k napredku.

Razsvetljenih idej se je oprijela tudi Marija Terezija; reformirala je šolstvo, ustanavljala je tudi strokovne šole, med njimi čebelarško šolo na Dunaju, po deželah je ustanovila kmetijske družbe, ki naj bi izdajale poljudnoznanstvene knjige za kmeta, uvajale nove kmetijske rastline, čebelarstvo in podobno.

Razsvetljene ideje so imele velik vpliv na Slovence, saj pomeni to obdobje začetek posvetne književnosti in tudi začetke poljudnostrokovne knjige. In prav Peter Pavel Glavar je bil med Slovenci prvi, ki je začutil potrebo po izdajanju poljudnostrokovnih knjig v slovenskem jeziku. Peter Pavel Glavar je imel burno življenjsko pot. Rodil se je 2. maja 1721 kot nezakonski sin Petra Jakoba Testafer-

rate, komendatorja v Komendi. Živel je v rejniški družini Basaj kot enakovreden član družine. V Ljubljani je obiskoval tedanje šole, nato pa 1738 odšel v Gradec, kjer je dokončal sholastično bogoslovje in na univerzi dosegel diplomu profesorja modroslovja in svobodnih znanosti. Postal je magister bogoslovja in modroslovja.

Želel je postati duhovnik; ker pa je bil nezakonski sin, mu noben škof ni mogel podeliti mašniškega posvečenja. To mu je omogočil sam oče, ki je v Glavarju spoznal tudi gospodarske sposobnosti, zato mu je namenil skrbništvo komendske graščine.

V mašnika so ga posvetili v Senju 1744; novo mašo je pel na Trsatu. Od tam se je peš napotil v Komendo.

Tu se je začelo njegovo novo delovanje — na cerkvenem in gospodarskem področju. Zaradi svojega nezakonskega izvora pa je imel še večkrat težave, saj ga oče ni hotel javno priznati; nasprotnike je imel tudi v tedanjih duhovnikih, ki so mu bili nevoščljivi zaradi priljubljenosti. Peter Pavel Glavar je ostal v Komendi vse do leta 1865, ko je kupil graščino in posestvo Lanšprez pri Mirni na Dolenjskem in se tja preselil leta 1766.

S svojim delom v Komendi in policijske tehnologije kot infrastrukture zneje v Lanšprezu si je pridobil zaslug, ki so mu zagotovile mesto v slovenski kulturni, gospodarski in socialni zgodovini. Koristi njegovega delovanja pa niso ostale omejene le na okoliše, kjer je živel, ampak so bile v tisti dobi pomembne za širše slovensko območje.

Še posebnega pomena je bilo njegovo delovanje v čebelarstvu že v Komendi, posebno pa še v Lanšprežu, kjer si je uredil čebelnjak z 200 panji.

V Glavarjevem času je bilo čebelarstvo na Kranjskem najbolj razvito na »srednjem Kranjskem«; prebivalcem je bilo čebelarstvo za kmetijstvom in obrtjo najpomembnejše opravilo.

(nadaljevanje prihodnjič)

S TRETJE SEJE IZVRŠNEGA ODBORA ZČDS

JANEZ MIHELIC

Tretja redna seja izvršnega odbora ZČDS je bila 20. 10. 1984 v Ljubljani.

Po pregledu sklepov druge seje IO ZČDS je bila razprava o dnevnem redu regijskih posvetovanj čebelarških organizacij. Regijska Ppovetovanja bodo v novembru in decembru 1984 leta. Na dnevni red regijskih posvetovanj ni bilo pripomb, dogovorili pa so se tudi o časovnem razporedu posvetovanj. Posvetovanja so bila določena:

Za Krško 4. 11., za Kranj 11. 11., za Postojno 24. 11., za Slovenj Gradec 1. 12. za Ljubljano 4. 12., za Mursko Soboto 8. 12., za Maribor 9. 12., za Celje 17. 11. in za Novo mesto 21. 11. 1984. Pri naslednji točki dnevnega reda so razpravljali o devetmesečnem finančnem poslovanju ZČDS in rebalansu načrta za leto 1984. Nekateri stroški se znatno razlikujejo od načrtovanih, prav tako pa so večji tudi dohodki. Zelo se je podražil pisarniški material, poština in zlasti tiskarski stroški za Slovenskega čebelarja. Po razpravi so sprejeli sklep o rebalansu načrta dohodkov in stroškov ZČDS za leto 1984, tako da so načrt dohodkov povečali s 5.827.500.— din na 6.897.838.— din; enako pa so povečali tudi načrt stroškov.

Pri četrti točki dnevnega reda so razpravljali o višini članarine ZČDS za leto 1985. Po pregledu finančnega načrta ZČDS za leto 1985 in predračunov, predvsem za tiskarske stroške v letu 1985, je izvršni odbor ugotovil, da bo v letu 1985 potrebno bitveno povečati članarino ZČDS, ki je v 1984 letu zaostajala za porastom stroškov, če bomo hoteli, da bo osnovna dejavnost ZČDS v letu 1985 neokrnjena. Predlog za članarino za leto 1985 je bil 1000.— din in 2 din na gospodarski panj.

V razpravi je sodelovala večina članov IO. Menila je, da se dejavnost ZČDS ne sme zmanjšati, prav tako niso sprejeli predloga, naj bi pričeli tiskati revijo na slabši papir ali da bi zmanjšali njen obseg in število izdaj v letu. Po končani diskusiji so z glasovanjem sprejeli sklep o višini članarine za leto 1985, ki znaša 1000.— din in 2 din od

gospodarskega panja. Zanj je glasovala večina članov.

Zveza bo še nadalje iskala tudi druge možnosti za financiranje dejavnosti.

Nato so razpravljali o popisu čebeljih stojišč in izdelavi pašnih katastror. Dogovorili so se, da bodo čebelarška društva opravila popis čebelarstev in vsako čebelarstvo vrisala v posebne karte, ki jih bodo prejela od ZČDS skupaj z navodili za izvedbo popisa. Če društva ne bodo dobila kart na občinskih geodetskih upravah v merilu 1:50.000, naj to sporočijo ZČDS.

O delu delovne skupine je poročal Janko Božič in povedal, da so izdelani pašni katastri za občino Krško, v delu je pašni kataster za Tolminsko in Mursko Soboto.

Nato so sledila poročila o IX. Posvetovanju v Ljubljani, simpoziju v Splitu in čebelarški prireditvi v Gruaru v Italiji, na kateri smo tudi sodelovali.

Nato so člani IO izvolili delovno komisijo ZČDS za vzrejo matic. Za predsednika so izvolili Janka Božiča za člane pa Petra Hočevarja, Alojza Bukovška, Ivana Esenka, Antona Majcna, in Janeza Gregorija. Kmetijski inštitut Slovenije je razpisal delovno mesto strokovnjaka za selekcijo kranjske čebele. V poslovni odbor za selekcijo, ki bo spremljal in vodil delo na selekciji, so nato izvolili Andreja Petelina in Janka Božiča. Imenovali so tudi inventurno komisijo v sestavi Viktorja Cedilnika, Matije Hočevarja in Janeza Miheliča. Sprejeli so tudi cene oglasov, višino naročnine, ki znaša za Jugoslavijo 1400.—. Komisija za odlikovanja in priznanja je predlagala, da IO odlikuje z redom A. Janše I. stopnje tovariša Rudija Orešnika in Alojza Magerja iz ČD Ravne na Koroškem. Sprejet je bil sklep, da se oba zasluzna čebelarja odlikujeta z najvišjim odličjem ZČDS. Minka Zupančič iz Krškega je tudi predlagala, da ZČDS v letu 1985 izda knjižico o biologiji čebel. Sprejeli smo sklep, da se preuči možnost izdaje glede na razpoložljiva finančna sredstva. Sprejeto je bilo še nekaj sklepov, pomembnih za redno delo Zveze.

SPOMIN NA ČEBELARJA ANTONA ŽNIDERŠIČA

V letošnjem letu, ko praznujemo dvestoletnico smrti velikega slovenskega čebelarja Petra Pavla Glavarja in dvestopetdesetletnico rojstva velikana našega čebelarstva Antona Janše, ne smemo pozabiti, da se je naše čebelarstvo dolžno spomniti še enega velikega čebelarskega strokovnjaka in izumitelja.

Letos mineva 110 let, ko se je v Ilirski Bistrici rodil A. Žnideršič, daleč po svetu znan slovenski čebelar. Bil je izobražen in sila podjeten mož. Ustanovil je prvo tovarno testenin na Kranjskem (Pekatele). Na veliko je trgoval z lesom; imel je tudi lastno žago, toda največji del svojih življenjskih moči je posvetil čebelarstvu. Njegovo čebelarstvo je bilo eno največjih v stari Avstriji. Spoznal je, da čebelarjenje v malih kranjskih ni rentabilno in je po nemškem Albertijevem panju izoblikoval svoj panj, ki je danes najbolj razširjen v Sloveniji, pa tudi na Hrvaškem in delno v Srbiji. AŽ (Alberti-Žnideršič) panj je zelo primeren za čebelarje prevažalce in ga še dolgo ne bo izpodrinil noben drug panj, kar potrjuje dejstvo, da ima ta panj skorajda vsak čebelnjak

v Sloveniji, zanimanje zanj pa še narašča tako doma, kakor tudi na tujem. Slovenski čebelarji se moramo Antona Žnideršiča s hvaležnostjo spominjati, saj nam je s svojo inovacijo omogočil in približal bolj praktično in daleč bolj rentabilnejše čebelarjenje. Napisal je knjigo NAŠ PANJ, ki je prevedena v hrvaški, italijanski in nemški jezik. Sodeloval je na svetovnih razstavah in prejel mnogo odlikovanj. Imenovali so ga za PRERODITELJA slovenskega čebelarstva, saj je s svojim izumom postavil mejnik v našem čebelarjenju.

Ko je začel prodirati v naše kraje italijanski fašizem, se je Anton Žnideršič preselil iz Ilirske Bistrice v Ljubljano, kamor je preselil tudi tovarno testenin. Bil je predsednik Slovenskega čebelarskega društva in Društva industrijcev in trgovcev v Ljubljani. Umrli je leta 1947 v triinšestdesetem letu starosti.

Ob 100-letnici rojstva so mu domači čebelarji postavili spomenik v Ilirski Bistrici, letos pa nameravamo proslaviti njegovo 110-letnico z razvitjem društvenega prapora.

ČD Ilirska Bistrica

SIMPOZIJ O ČEBELARSTVU OBMEJNIH DEŽEL

V Gorici v Italiji bo Združenje čebelarjev Gorice organiziralo 8. 12. 1984 simpozij o čebelarstvu obmejnih dežel na sejmišču v Gorici. Poleg simpozija bodo organizirali tudi čebelarsko razstavo. Referate bodo simultano prevajali tudi v slovenščino.

Uredništvo

MARTIN MENCEJ OSEMDESETLETNIK

Kdo od naših bralcev ga ne pozna? Skoraj ni številke Slovenskega čebelarja, v kateri bi ne našli kakšnega njegovega strokovnega članka ali prevoda iz ruščine, bolgarščine, nemščine ali češčine.

Tistega popoldneva sredi letošnjega oktobra, ko sem ga obiskal za Bežigradom, je ravno praznoval svoj osemdeseti rojstni dan. »Delovno«, se je pošalil, saj sem ga presenetil v vrtu, ko je sadil česen. Na moje vprašanje, zakaj toliko česna, ali ga bo morda prodajal, je čisto resno odgovoril: »Za čebele bo vendar!«

Ko sva se preselila v delovno sobo, mi je ob pijači in slavnostni torti razkril svojo življenjsko zgodbo. Besede sem moral sprva nekoliko s silo vleči iz njega, saj o sebi ni bil vajen govoriti, sčasoma pa se mu je jezik razvezal in povedal mi je toliko zanimivosti, da si vseh niti zabeležiti nisem mogel.

Rodil se je leta 1904 kot eden od devetih otrok v kmečki družini na Igu. Po končani osnovni šoli so ga starši vpisali v škofijsko gimnazijo v Sentvidu z željo, da bi postal duhovnik. Toda Martina je bolj zanimala politika in je zato že po dveh letih samovoljno presedlal na ljubljansko učiteljsko, kasneje pa na pedagoško akademijo v Beogradu, na defektološko smer. Kot izrazilo levo usmerjeni učitelj je moral zelo pogosto menjati kraje svojega službovanja, zato nikjer ni mogel pognati korenin. Poučeval je po najbolj zaostalih vaseh na obrobju Slovenije. Končno je kot defektolog dobil službo v središču rdečih Revirjev, v Trbovljah, kjer se je začel intenzivno ukvarjati s političnim delom. Med drugim je bil do začetka druge svetovne vojne vodja progresivnega učiteljskega gibanja, ki je mlade učitelje seznanjalo s komunizmom. O tem, kako uspešno je bilo njegovo politično delo, govori podatek, da se je 1941.

leta 90% vseh učiteljev vključilo v OF. Takratne oblasti za njegovo aktivnost seveda niso imele posluha, saj so ga kar dvakrat zaprle.

Med vojno je bil nekaj časa v koncentracijskem taborišču. Leta 1943 je odšel na Kočevsko v partizane, kjer je kmalu prevzel pomembne naloge v glavnem štabu, konec leta 1944 pa so ga poslali v Beograd za pomočnika ministra za prosveto.

Čebele so ga zanimale že od mladih nog. Razburljivo politično življenje, preganjanja, zapori in vojna mu niso dovoljevali, da bi se kje za stalno naselil in si postavil čebelnjak. Sele leta 1957 se je umiril in si nabavil prve čebele. Hlastno je začel prebirati čebelarstvo literaturo, najprej domačo in ko mu je te zmanjkalo, še tujo. Deset let kasneje so ga zaradi njegove aktivnosti izvolili v IO Zveze čebelarstev za Slovenijo. Tu je dobil v razmeroma kratkem času kar tri pomembne in naporene naloge. Prevezel je uredništvo Slovenskega čebelarja, komisijo za čebelarstvo in kasneje še čebelarstvo radijska predavanja. Prav druga naloga, torej vzgoja mladih čebelarjev, mu je dajala največje osebno zadovolženje in v okviru te je lahko pokazal vse svoje organizacijske in pedagoške sposobnosti. Dela se je lotil s prav mladeniško zagnanostjo. Že na drugem tekmovanju krožkarjev v Ljubljani je s ponosom ugotovil, da je vseh mladih čebelarstevskih kandidatov, ki delujejo v okviru slovenskih osnovnih šol, kar 1200. Zdaj se ni bilo več bati za čebelarstvo in čebelarstvo v okviru ZČDS, v kateri so dotlej močno prevladovali starejši člani. In še en podatek. Izmed vseh interesnih dejavnosti so čebelarstvo krožki na šolah najbolj aktivni in zato za zgled drugim. Nemajhna zasluga za tak uspeh tiči tudi v tem, da so mentorji krožkov naši čebelarji praktiki in ne pedagogi.

Martin Mencej je med urednikovanjem Slovenskega čebelarja urejal tudi revijo Naš zbornik, glasilo društva za pomoč mentalno prizadetih. Zaradi slabega sluha je pred leti opustil uredniško delo pri čebelarstvi in vodstvo komisije za čebelarstvo in čebelarstvo, obdržal pa je organizacijo radijskih predavanj. Sodelavci in prijatelji se mu ob njegovi osemdesetletnici zahvalujemo za ves dosedanj trud in hkrati želimo, da bi pero v njegovi roki še dolgo ustvarjalo.

Franc Šivic

PROSLAVA OB 50-LETNICI ČEBELARSTVA NA SENOVEM

ZVONKO JERELE

V juniju 1984 smo čebelarji društva Senovo in Brestanica praznovali 50-letnico organiziranega čebelarstva. V počastitev tega ljubileja smo odprli nov čebelnjak z društvenim prostorom za 50 ljudi, kar zadostuje za društvene potrebe; poleg tega pa smo razvili tudi društveni prapor. V okviru praznovanja pa smo priredili tudi čebelarsko razstavo in tekmovanje mladih čebelarjev iz društev občine Krško. Na proslavi so podelili več odlikovanj AJ II. in III. stopnje.

Slavnostna govornika sta bila tajnik ZČDS tov. Jože Bregar in tov. Aleš Mižigoj, ki je v imenu pokrovitelja HP Medex Ljubljana razvil društven prapor.

Na proslavi je sodeloval pihalni orkester rudnika Senovo, recitatorji

osnovne šole, otroškega vrtca in mešani pevski zbor društva upokoencev Senovo.

Pri gradnji čebelnjaka nam je obilo pomagal kolektiv rudnika Senovo. Dodelil nam je zemljišče v brezplačno uporabo za postavitve društvenega čebelnjaka. Glavno breme pa smo nosili čebelarji sami, saj smo za zgraditev čebelnjaka opravili preko 3.000 delovnih ur, tako pri graditvi kakor pri poseku in spravilu lesa z Bohorja.

Na prijetnem prostoru ob čebelnjaku se je zbralo veliko število posavskih čebelarjev in ljubiteljev čebelarstva, ki so po ogledu razstave z veseljem ostali še na sklepni zabavi v smrekovem gozdičku ob čebelnjaku.

OBVESTILO O VIŠINI ČLANARINE ZA LETO 1985

Obveščamo vse čebelarске organizacije, da je članarina ZČDS za leto 1985 1000.- din in 2.- din na ekonomski panj. S članarino je plačan tudi Slovenski čebelar.

Prosimo vse organizacije, da čimprej poberejo članarino za leto 1985 in nam pravilno izpolnjene sezname pošljejo do 1. 2. 1985. Vsi člani in naročniki, ki v letu 1985 ne želijo prejemati revije Slovenski čebelar, naj se pisno odjavijo, najkasneje do 15. 12. 1984. V nasprotnem primeru jim bomo še nadalje pošiljali revijo in terjali naročnino.

Pri vsaki spremembi naslova, odjavi ali plačilu članarine za posameznika, naj bo navedeno, ali je *naročnik ali član društva in katerega*. Naročnina za Slovenskega čebelarja za leto 1985 znaša 1400 din, za zamejstvo pa 2400 din.

Društva, ki do 10. 12. 1984 ne bodo poravnala članarine ZČDS za leto 1984 obveščamo, da bomo njihovim članom s 1. 1. 1985 ustavili pošiljanje revije.

ZČDS

TOLMINSKIM ČEBELARJEM VEDNO MEDI

Naše čebelarско društvo Tolmin že vrsto let aktivno deluje tudi v širši skupnosti.

Tako smo spet sodelovali pri organizaciji znane turistične prireditve Noč na jezeru, ki je dobila letos tudi turistični nagelj. Čebelarji smo pripravili svojo stojnico v obliki čebelnjaka, pokritega s slamnato streho, s panjskimi končnicami pa smo ga okrasili člani čebelarškega krožka. Natararice — čebelarke s čebelarškimi klobuki — so ves dan pridno stregle obiskovalcem z dobrim medenim žganjem in medom. Naš »čebelnjak« je dobil na tekmovanju stojnic prvo nagrado.

Ob delu seveda tudi izkupička ni manjkalo in naše društvo si je lahko organiziralo izlet v Italijo na čebelarško razstavo v Gruaro. Razstavo

smo si ogledali v lepem številu, saj smo tolminski čebelarji napolnili kar tri avtobuse. Naš izlet je popestril še sprehod v zgodovino, saj smo si spet ogledali še kostnico naših žrtev taborišča v Gonarsu, kjer smo položili šopek rdečih nageljnov in zapeli nekaj slovenskih pesmi, v Redipugli pa smo obiskali veličasten spomenik žrtvam 1. svetovne vojne.

Lep izlet je za nami, društvo pa že kuje načrte za naprej. V oktobru bomo sodelovali z našim »čebelnjakom« na kmečkem prazniku v Tolminu in predstavili domače izdelke iz medu. Naj medi!

Nevenka Velikonja,
čebelarški krožek
OŠ Dušan Munih
Most na Soči

ALOJZ KUNSTELJ

Prvi teden letošnjega junija smo se čebelarji na pokopališču Rateče—Planica poslovili od našega člana in vnetega čebelarja Alojza Kunstlja. Pokojni se je rodil 30. 6. 1912, v kmečki družini v Ratečah. Čebelariti je začel že zelo mlad, leta 1928, z nekaj kranjiči. Sedaj pa je imel do 50 AŽ panjev v več čebelnjakih v okolici vasi. Do upokojitve je bil v službi pri železnici na Jesenicah. Za svoje dolgoletno čebelarjenje je prejel odlikovanje A. Janša 3. stopnje.

Za čelebe pa bo naprej skrbela pokojnikova žena in z vnuki nadaljevala njegovo delo.

Čebelarska družina
Kranjska gora

JERNEJ KOS

Veliko prezgodaj nas je zapustil Jernej KOS, ki se je rodil v kmečki družini 31. avgusta 1907 v Kozarjah pri Ljubljani. V svoji rani mladosti se je izučil za zidarja. Ljubezen do tega poklica ter vestnost in marljivost pri delu so ga zelo hitro pripeljali do napredovanj.

Čebelice je vzljubil in se jim povsem posvetil po svoji upokojitvi. Bil je prizadeven član CD »Dolomiti« Polhov Gradec, kateremu je ostal zvest vse do svoje smrti. Veliko prostega časa je posvetil graditvi čebelarskega doma, saj je lahko kot strokovnjak gradbene stroke pripomogel s svojim delom in nasveti.

Hvala mu za ves trud, ki ga je vložil pri graditvi čebelarskega doma, domačim pa iskreno sožalje.

CD »Dolomiti« Polhov Gradec

DIAPOZITIVI S PODROČJA ČEBELARSTVA

Vse, ki jih zanima nakup diapozitivov, obveščamo, da lahko naročijo sledeče serije:

1. Biologija čebel	36 kom.
2. Čebelarjeva opravila	36 kom.
3. Čebelarska tehnologija	36 kom.
4. Čebelji proizvodi	36 kom.
5. Vzreja in odbira	36 kom.
6. Prevozi čebel	36 kom.
7. Čebelja paša 1. del	36 kom.
8. Čebelja paša 2. del	36 kom.
9. Čebelja paša 3. del	36 kom.
10. Tehnologija čebelarjenja v AŽ panju	36 kom.
11. Tehnologija čebelarjenja v LR panju	36 kom.
12. Bolezni, zastrupitve in sovražniki čebel	72 kom.

Serije izdelamo na podlagi predhodnega pisnega ali ustmenega naročila. Cena za posamezno serijo je 2900 din, razen za bolezni čebel, ki je dvojna in stane 5800 din. V ceno je vključena poštnina in ustrezni teksti v slovenskem in srbohrvatskem jeziku. Dobavni rok je 30 do 40 dni od datuma naročila. Račune po tolmačenju uradnega lista ni potrebno registrirati. Vsa naročila pošljite na naslov: dipl. inž. Franc Šivic, Ul. padlih borcev 31, 61000 Ljubljana.

OGLASI

KUPIM prazne standardne LR panje. Kramar, ulica 9. junija 15, 61210 Ljubljana-Sentvid ali na tel. 061 — 50 711.

OBVEŠČAM čebelarje, da sprejemam v kuho voščine in izdelujem valjane satnice. Nemeč Davorin, Ulica 9. september št. 208, Vrtojba.

CENJENE čebelarje obveščam, da ponovno izdelujem panje AŽ desetsatarje in se priporočam za naročila. Panje lahko naročite pisno. Stanko Praprotnik, Hum 32, Ormož.

PRODAM prevozni čebelnjak TAM 5000, 68 letnik izdelave, in predelan za prevoz 60 AŽ panjev. Kamion je atestiran in registriran. Jože Veselič, Ob križišču 15 Metlika.

PRODAM poltovorni avto, predelan za prevoz čebel z atestom. Jože Črček, Križevci 42, 69242 Križevci pri Ljutomeru.

PRODAM točilo (nerjaveče) in droben čebelarški pribor. Informacije na tel. 221181.

PRODAM zaradi starosti čebelnjak z 22 AŽ panji devetsatarji s čebelami in vso opremo. Ivan Lešer, Parižlje 51, Braslovče.

PRODAM tovorni avto BORGWARD z montažnim čebelnjakom za 36 AŽ panjev. Je registriran, lahko ga vozite z B kategorijo. Inform. na tel. 062 — 851 512.

PRODAM prevozni čebelnjak z 60 AŽ novimi panji in čebelami. Kamion je registriran. Zamenjam ga tudi za večjega. Miroslav Keršovan Oševljek 9 a, 65292 Renče pri Novi Gorici.

OBČNI ZBOR BARJANSKIH ČEBELARJEV

Vabim vse člane, nečlane in prijatelje čebelarstva na občni zbor ČD Barje v nedeljo 16. 12. 1984 ob 9. uri v dom društva upokojencev »KRIM RUDNIK«, pot k ribniku 2. (pod Rakovniško cerkvijo). Pisnih vabil ne bomo pošiljali. Pobirali bomo članarino za leto 1985. Dnevni red bo običajen.

Predsednik ČD Barje N. Javornik

List izhaja vsakega 1. v mesecu

Izdaja ga Zveza čebelarških društev za Slovenijo v Ljubljani, Cankarjeva c. 3/II. Telefon: 210 992. Izdajateljski svet: Andrej Petelin, predsednik; člani: inž. Alojz Podjavoršek, Janez Mihelič, inž. Jože Babnik, Ljilje Kastelic, Boris Slavec, Marjana Hönigsfeld, dr. Jože Korošec.

Uredniški odbor: Janez Mihelič, inž. Jože Babnik, Ljilje Kastelic, Martin Mencej, Franc Javornik, Franček Sivc, Boris Slavec.

Odgovorni urednik: inž. Jože Babnik.

Glavni urednik: Janez Mihelič prof.

Lektor: Danica Bizjak prof.

Glavni in odgovorni urednik Biltena — Hp Medex — Boris Slavec.

Letna naročnina za nečlane 700.—, za tujino 1200.—, za člane čebelarških organizacij drugih republik 700.— dinarjev. Cena za posamezno številko je 70.— dinarjev za tujino 110.— dinarjev.

Odpovedi med letom ne upoštevamo. Reklamni oglasi: cela stran — 10.000 din, pol strani 6000 din, četrt strani — 3000 din. Splošni oglasi: beseda 20 dinarjev. Člani imajo pravico do enega brezplačnega oglasa v tekočem letu, do 20 besed. Za vsako naslednjo besedo doplačajo po veljavni tarifi 20 dinarjev. Članarina znaša 450.— din in 2 din od panja, s članarino je plačan tudi Slovenski čebelar.

St. ziro računa pri SDK v Ljubljani, Miklošičeva c.: 50101-678-48636.

Devizni račun št. 50100-620-107-010-30960-943.

Revijo sofinancira RSS.

Po mnenju republiškega sekretariata za prosveto in kulturo št. 421-1/74 je glasilo oproščeno temeljnega davka od prometa proizvodov.

Tiskala tiskarna Tone Tomšič, Ljubljana v 9.300 izvodih.

Rokopisov ne vračamo.